

Samvirke

FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK
FOLKEBIBLIOTEKERNES
DEPOTBIBLIOTEK

KL

NR. 14 . 1968 . 15. AUGUST

A photograph of a woman in a red dress holding a child in a tunnel made of bamboo. The tunnel is formed by the arching branches of bamboo trees, creating a natural canopy. The ground is covered with fallen brown leaves. The scene is dappled with sunlight filtering through the leaves.

Europas største bambuskrat

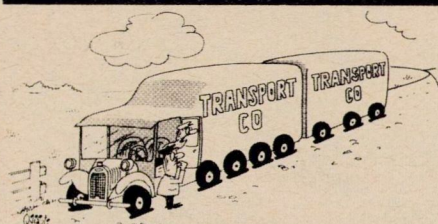
er antagelig det, hvor billedet her er
hentet. Det findes i Kolding, i ver-
dens første geografiske have,
som beskrives nærmere i
en artikel inde i bladet.

Fru Kirsten Andreassen, Roskildevej, Glostrup, har på kort tid fremdrevet denne imponerende Fredslilje. Fru Andreassen siger:

"planterne tørster efter SUBSTRAL mindst en gang om ugen i hele væksttiden til november"

Prøv selv - og se det imponerende resultat!

Et uheld kommer sjældent alene, Herbert...!

**MERE
SIKKER
MED NYE
Gislaved**

Kvalitetsdæk til svære belastninger, for eksempel:

Størrelse	Type HS 400	Type Strong grip
8,25 x 20/12	Lastvognsdæk	499,00
9,00 x 20/12	"	578,00
10,00 x 20/14	"	725,00
10 x 28/4	Traktordæk	388,00
11 x 28/6	"	499,00

- og så får De endda dividende

GISLAVED DÆK I BRUGEN

HUNDREDER AF MILLION

pornoens superma

Over tusinde mennesker finder deres levebrød ved den danske porno-industri, der formentlig omsætter for en halv milliard kroner om året, skønt produktionen af pornografisk litteratur er gået voldsomt tilbage og millioner af pornobøger ligger usolgte på lagrene.

Den danske pornoindustri har efterhånden nået et sådant omfang, at dens årsomsætning nogenlunde svarer til, hvad den danske stat i følge sidste statsregnskab ofrede på de højere læreanstalter. Nøjagtige tal for pornoproduktionen foreligger naturligvis ikke - en del af den foregår illegalt, men nøgterne folk inden for branchen skønner, at omsætningen sniger sig op mod en halv milliard kroner om året, når hjemmesalg og eksport af denne specielle type bøger, blade og films regnes sammen.

Det er et beløb i samme størrelsesorden som produktionsværdien (uden skat) af alt det øl, der fremstilles her i landet på et år, eller - for at tage et helt andet sammenligningsgrundlag - årsomsætningen på samtlige danske jernbaner. Som økonomiske faktorer er det altså ikke helt ved siden af at sammenstille jernbanedriften og kønsdriften.

1000-1500 mennesker er herhjemme beskæftiget ved pornoindustrien som modeller, filmsfolk, salgsagenter o. s. v., o. s. v. De fleste af dem skilter ikke med deres branche, men enkelte har ikke noget imod at træde frit frem. Det gælder for eksempel den tidligere smedesvend og fotograf *Leo Madsen*, som for fem år siden startede i en snusket kælderbutik. Nu har han en pornofabrik på Vesterbro i København - en hel bygning med atelierer, filmsrum, trykkeri, pakkeri og alt til faget henhørende. Årsfortjeneste: 500.000 kroner.

Leo Madsen fortæller, at han i år regner med at omsætte for 20 millioner kr. porno og tilføjer i samme åndedrag, at højst 2-3 procent er fortjeneste. Det er i al beskedenhed en halv million kr.

Det er ikke sovende, Leo Madsen er nået så langt. Han har 300 retssager kørende, og en halv million pornoblade samt

150.000 kroner er blevet konfiskeret. Sidst vankede der en bøde på 15.000 kroner, men denne sag er nu appelleret til landsretten.

- Ærlig alt: jeg synes ikke det kan betale sig at arbejde i det skjulte, siger Leo Madsen. Jeg stiler mod at få paragraf 234, der forbyder udbredelse af pornografi, ophævet. Der er håb om, at et lovforslag kommer til behandling til efteråret.

Ved en højesteretsdom tidligere på året blev som bekendt kun den litterære porno frigivet. Pornofilm og -billeder er stadig tabu. Det har Leo Madsen fået at mærke. Næsten hver uge er hans hovedorgan „Weekend-Sex“ blevet beslaglagt af politiet, som dog ofte kun får fat i en mindre del af oplaget på i alt 22.000 eksemplarer.

- Det er en parodi med de beslaglæggelser, men jeg giver mig ikke, siger Leo Madsen videre. Politiet må dog blive træt før eller senere - jeg bliver det i hvert fald ikke! Jeg agter at fortsætte, til porno-forbudet ophæves. Der er jo behov for pornografien. Statistikkerne viser, at sex-forbrydelserne siden liberaliseringen af pornoen er dalet betydeligt - alene 33 pct. i 1967-68.

Hvis 234-paragraffen forsvinder, vil prisen på pornohefterne også dale betydeligt. I dag koster hefterne fra 15 helt op til 80 kroner pr. stk. - en uhyrlig pris, der skyldes, at mange af de stærke ting bliver lavet i nattens mulm og mørke. Leo Madsen har derfor også bebudet, at han ved en legalisering vil sænke prisen 50 procent. I forvejen får en række folke- og invalidepensionister „Weekend-Sex“ tilsendt gratis. Leo Madsen påstår, at 1200 er med i denne usædvalige ordning. Den opstod som følge af et brev fra en invalidepensionist, der klagede over, at han havde lyst, men ikke råd til porno. For at komme med i ordningen kræves det kun, at interesserede indsender deres pensionskort!

RULLER PÅ

kedder

Samvirke finder det rimeligt at orientere om pornomarkedet, fordi det er en realitet, men de udtalelser, der fremsættes af branchens koryfæer, må naturligvis stå for deres egen regning.

Supermarked for porno-narkomaner

Det er ikke så få kroner, mange almindelige mennesker bruger til porno. Samvirke har besøgt en af Storkøbenhavns sexkiosker, der fører alt inden for såvel litterær som billedlig pornografi. Forretningen tilbyder i tusindvis af bøger og blade samt film, alt pænt og opstillet på reoler efter selvbetjeningsprincippet.

Gennemsnitskunden køber en bog samt et par hefter til 40-50 kroner. De faste kunder kommer en til to gange om ugen. Mellem en tredjedel og halvdelen af de besøgende er faste kunder, der bruger ca. 300 kroner om måneden på porno.

Nogle gør imidlertid betydeligt større indkøb. Der findes porno-narkomaner, som læser og ser alt – vel at mærke inden for specielle felter, ligesom entusiastene, der ser alle 1. divisionskampene i Idrætsparken.

Markedsanalyse for pornografer

Kioskestyreren fortæller, at salget kan opdeles i fem felter: 1) de rene pigeblade, 2) spankingblade (afstraffelsscener), 3) lesbiske blade, 4) homoseksuelle blade samt 5) pornoblade med par eller grupper. Halvdelen af salget ligger på sidstnævnte gruppe, mens der er overraskende stor interesse for lesbiske blade (30 procent) og spankingserier (20 procent). Salget af homoseksuelle blade samt rene pigeblade er noget mindre. De såkaldte rene pigeblade er optagelser uden seksuelle motiver. De købes ofte af tilhængere af nøgenkultur.

Køberne ønsker at være ubetinget anonyme, men alligevel kræver de den personlige kontakt som i den lille købmandsforretning, siger kioskestyreren, der selv ønsker at være anonym. Det varer et stykke tid, inden nye kunder kommer frem med

Brugsen
gør det nemt
og billigt
for Dem....

Karen Kok's plantemargarine -en god begyndelse til et godt *og sundt* stykke mad

Karen Kok's plantemargarine i den »køleskabsvenlige« konsistens og med den fine, blide smag er den helt rigtige optakt til en god frokost!

For Karen Kok's plantemargarine i det nye indbydende datomærkede 400 g-bæger er lige til at sætte ind på bordet og skabe frokosthygge med.

Karen Kok's plantemargarine fra FDB, Viby — en af forbrugernes egne fabrikker.

BRUGSEN

Hvorfor?

Hvorfor har det nye Snevit
kunnet opnå
hele 2 DVN varedeklarationer? *

fordi:

- fordi det er ligeså effektivt som de specielle bio-aktive forvaskemidler
- d.v.s. at det opløser alle vanskelige pletter med blod, sved, madrester, urin o. lign. under iblødsætning og forvask.
(Varedeklaration 1)
- fordi det samtidig er et ligeså effektivt storvaskepulver som Snevit-Maskinvask!
(Varedeklaration 2)

* Dansk Varedeklarations-Nævn repræsenterer følgende organisationer: Statens Hus-holdningsråd · Forbrugerrådet · Industrirådet · Håndværksrådet · Statsprøveanstalten · Arbejderbevægelsens Erhvervsråd · Dansk Standardiseringsråd · Butikshandlens Fællesråd · Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger · Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation.

Hvad betyder DVN-varedeklaration for DEM? Det betyder, at De får opgivet FAKTA om varen, som De kan stole på!
Moderne, kvalitetsbeviste forbrugere ta'r med glæde imod denne mulighed for selv at kunne bedømme varen...
De 2 varedeklarationer for SNEVIT + ENZYMER er således DERES garanti for, at produktet holder, hvad det lover - både som bio-aktivt forvaskemiddel og som lavtskummende storvaskemiddel!

NYHED

**Snevit
+ enzymer**

Bio-aktivt forvaske-middel og effektivt lavtskummende storvaskepulver.

**Snevit
extra**

til almindelig vask. Med ekstra indhold af vaskeaktive stoffer.

**Snevit
maskinvask**

Lavtskummende vaskemiddel. Ideelt til alle vaskemaskiner.

deres specielle ønsker. Efter min mening er der ligefrem behov for et personligt forhold til kunderne.

De fleste tror, at pornosalg finder sted i skumle kælderbutikker med dunkel belysning. Derfor er det en overraskelse første gang at komme ind i et moderne pornomarked – især hvis naboen står på den anden side af reolen travlt beskæftiget med at blade i de stærke sager.

Så bliver folk som regel helt skæve i øjnene, mens de fremstammer den sædvanlige standard-undskyldning: *øh... øh... jeg troede faktisk, de solgte Ekstrabladet her...*

Sender konen på pornoindkøb - eller datteren

Folk vil nemlig ikke være ved, at de interesserer sig for porno. Det er ikke en speciel dansk indstilling. De fleste specialkiosker får undertiden besøg af tyske turistselskaber, der beser udstillingen som en ren turistattraktion. I reglen går det sådan, at ikke en eneste køber noget, og hele selskabet er enig om at fordømme billederne (skønt det meste af vor porno-eksport går til Tyskland). Højt forargede tyske stemmer lyder gennem lokalet, men en time senere kommer de første fra selskabet luskende tilbage enkeltvis for at gøre pornoindkøb.

Kun et par procent af kunderne er kvinder. De køber fortrinsvis bøger. I øvrigt optræder de gerne, som om de er helt upåvirkede af situationen, mens mændene trykker sig op i krogene, når der kommer en pige ind i forretningen. Mændene er så generte, at de ikke helt sjældent sender deres kone ind i forretningen for at købe porno. Det er også sket, at en ung pige på en snes år er kommet ind i kiosken for at købe bestemte hefter til – sin far og to brødre!

– Men sådan er det jo altid i seksuelle spørgsmål – folk tør aldrig indrømme, hvad de har lyst til, eller at de interesserer sig for porno, docerer Leo Madsen.

Porno-millionæren mener at have svaret på, hvorfor hans blade og film så godt som kun sælges til det mandlige publikum.

– Det er jo en af naturens lunefuldheder, at mænd er skabt polygame og kvinder monogame. Mænd holder sig ikke til én kvinde, fordi deres lyster siger det, men fordi samfundet kræver det. Derfor bliver mænd ophidsede og pirrede ved at se frække billeder af fremmede piger. Derimod er det meget sjældent, at piger føler noget ved at betragte nøgne mænd.

Vil „overfodring“ slå pornoen ihjel?

Selv interesserer Leo Madsen sig ikke længere personligt for porno – skønt han indrømmer, at han i sin tid gid ind i branchen, fordi han følte et behov for porno. Den tidligere smedevend, der eksporterer halvdelen af sin porno-produktion, er nu ved at lægge sidste hånd på en spillefilm. Det er en satirisk-humoristisk film om en ung mand, der hele tiden kommer galt af sted. Han bliver rodet ind i en pornoaffære, og det samme sker med den offentlig anklager – uforskyldt selvfølgelig. Da sagen kommer for retten, ser anklageren sig selv på nogle af billederne – og tiltalen frafaldes. Optagelserne har været et år og kommer til at koste en million kroner.

Leo Madsen har ikke megen tro på pornoens fremtid.

– Det er slut med pornoen, når den bliver

frigivet og legaliseret. Hvad mere spændende er der så ved det? spørger han. Jeg ved blandt andet fra pålideligste kilde, at et par store bladforlag straks går i gang med at lave pornoblade, når paragraf 234 forsvinder. Pornoblade bliver lige så almindelige om nogle år som Familie Journalen og Hjemmet, og allerede nu er pornoen på retur.

Jeg ved da godt, at jeg graver min egen grav ved at kæmpe for frigivelse, men jeg er ligeglad, om jeg tjener én eller 80 millioner kroner om året. Jeg lever for at leve og ikke for at tjene kroner. Faktisk kan jeg ikke fordrage penge. Da jeg startede med en lille forretning i en sidegade, så folk ned på mig og betragtede mig med ringagt. Nu, hvor jeg er blevet en stor kanon med masser af penge, skorter det ikke på respekt og sympati. Alt sammen på grund af penge.

Romantisk porno

Der er noget om, som Leo Madsen siger, at pornoen er på retur. I hvert fald har den litterære pornobølge toppet – måske på grund af frigivelsen.

– Den litterære pornobølge er ebbet ud og kommer næppe igen, siger forlagsboghandler Stig Vendelkær, der lancerede de første pornobøger herhjemme. Jeg tror dog ikke, at pornobøgerne vil uddø helt. Der vil altid kunne sælges litterær porno og underholdnings-sex. Fremover vil pornobøgerne dog ikke blive så skrappe som i dag. Der bliver nok mere salg i porno iklædt en kappe af romantik!

De første pornobøger blev solgt i store oplag op til 35.000 eksemplarer, mens forlagene i dag højst trykker 5-10.000 eksemplarer. Sidste år blev der sendt ca. 200 pornobøger på markedet, mens der kun er kommet 50 nye i første halvår af 1968. I fjor blev der trykt ca. tre mill. pornobøger – men to store forlag ligger alene inde med 1,6 mill. eksemplarer på lager.

De almindelige bladkiosker mærker også den dalende interesse for pornobøgerne. En gennemsnitskiosks omsætning af pornobøger udgør nu mindre end 10 procent af billigbogssalget, anslår formanden for Storkøbenhavns Kioskejerforening, Anker Hansen, der fortæller, at kun enkelte kioskere undslår sig for at føre porno i deres forretninger. Forhandlingen af de stærke pornoblade og billeder overlader man dog til Københavns cirka 20 specielle pornokiosker.

– Interessen for pornobøger er stærkt faldende, siger Anker Hansen. Men hvem kan også holde til det tempo? En overgang kom der jo en ny pornobog på markedet næsten hver dag...

KURT BÜLOW

**DET SKAL
SIGES
KLART**

TRYG-livsforsikring giver straks penge, når dødsfald sker. Lever man længe, får man pengene selv. Penge til et bestemt formål sikrer man gennem TRYG-livsforsikring.

Rigtigt er det, at TRYG-livsforsikring er fordelagtig langtidsopsparing. Men der er garanti for, at alle pengene straks er til stede, når der er behov derfor. Den sikkerhed ligger der i en TRYG-livsforsikring.

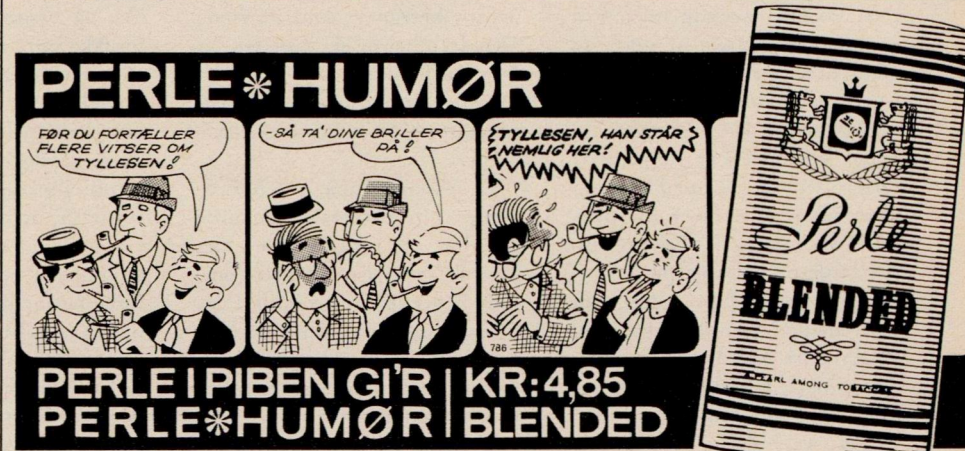
Yderligere har TRYG-forsikrede den fordel, at hele overskuddet går tilbage til de forsikrede. Det er klart, at man også tager den fordel med, når man tegner sine livsforsikringer.

Går De til en fagligt uddannet TRYG-medarbejder, vil han hjælpe Dem med at ordne Deres livsforsikringer. Det betaler sig for Dem.

TRYG

... de forsikredes eget selskab

Rosenørns Allé 1 – Kbh. V (01-352211)

PERLE * HUMØR

FØR DU FORTÆLLER FLERE VITSER OM TYLLESEN?

– SÅ TA' DINE BRILLER PÅ!

TYLLESEN, HAN STÅR NEMLIG HER!

PERLE I PIBEN GI'R | KR: 4,85

PERLE * HUMØR | BLENDED

PERLE AMONG TOBACCO

DET BILLIGE HOP OVER DAMMEN

FERIETID betyder nu til dags folkevandringer, i et omfang, som gør de historiske begivenheder af samme navn til rene familieskovture. Alene fra Norden flyver nogle få charterselskaber årligt omkring en million mennesker ud til ferie. Og hjem igen.

Masseturismen er en faktor i dagliglivet. Den er skabt af lovgivning om ferie med løn, af højere levestandard, af nye transportformer – og morderisk konkurrence mellem sælgere af ferierejser. Det sidste har endog givet de ferierende en usikker opfattelse af, hvad den *rigtige* pris på en ferierejse egentlig er. Der kan nemlig være forskel på, hvad en Mallorcarejse koster klokken elleve og klokken femten – *selvsamme dag*.

Masseturisme er forudsætning for hundredtusinder danskeres ferieophold, ofte flere gange årligt, i det sydlige. Den har samtidig skabt storfirmaer med storomsætning. Det er gået i Danmark som i de fleste andre vesteuropæiske lande. Et fåtal af rejsearrangører hjælper nu folk at bruge deres feriepenge. Mens masseturismens omsætning er steget kolossalt, er antallet af egentlige rejseproducenter samtidig skrumpet ind. Og der bliver færre endnu.

HØJTIL har de ferierende passivt ladet sig flytte som brikker i en konkurrencekrig uden ved selvstændig indsats at gøre sig gældende. Det har heller ikke været nødvendigt. Forbrugerorganisation er ikke påkrævet, så længe konkurrencen om salg af ferierejser foregår med næb og klør. Men at chancer for prisbillig ferie går tabt eller forsvinder både på nære og mere fjerne, oversøiske feriesteder, kan man næppe komme uden om. Priskrig på feriemarkedet betyder jo også, at sælgerne bestemmer, *hvor* folk skal feriere.

Det var derfor med god

grund, at repræsentanter for folkelige rejseorganisationer (som den svenske rejsevirksomhed *Reso*, stiftet med fagforeningsstøtte), såvel som for kooperative rejsebureauer (som f. eks. *Comus*) for nylig mødtes til konference i London.

Forhandlingsemnet lå lige for: Hvordan kan vi internationalt træde ind i masseturismen effektivt og prisførende. Herom talte man i korridorerne. Og man enedes ved forhandlingsbordet om at samles igen til oktober i Rom for at tale om *handling*.

I Rom vil repræsentanter for vest og øst mødes. Begge parter har brug for resultat. Vest skal *købe* gode kvalitetsvarer i rejsemål. Øst er vitalt interesseret i at *sælge* gode ferieophold. For Jugoslavien, Rumænien og Bulgarien er turistindtægter nu altafgørende for deres velstandsstigning. Heldigvis besidder de alle turistattraktioner, som sagtens kan måle sig med det, der serveres af f. eks. Spanien.

Hvis den rette vilje til at nå til resultat er til stede, kan der fra konferencen fremkomme rejsetilbud, som forbrugerne med rette kan kræve af disse arrangører, som i virkeligheden er deres egne repræsentanter i branchen.

VED SIDEN af masseturismen er der et andet begreb, som bedst betegnes *socialturisme*. Den fremhæver sig især ved at fremskaffe feriesteder til familier eller ved at give dem lejlighed til at rejse på besøg hos slægtninge.

Et eksempel på, at forbrugernes internationale samvirke effektivt og prisførende kan gøre sig gældende på dette område ligger lige for, nemlig i det tilbud, som brugsforeningerne og *Samvirke* for nyligt gav medlemmerne på fordelagtige rejser over Atlanten.

Dette tilbud administreres her

af *Kontakt-Brugsen* og er et resultat af kooperativt samarbejde over grænserne, som har udviklet sig i forskellige etaper. For få år siden gav de hollandske brugsforeninger deres medlemmer tilbud om medlemsservice i form af besøgsrejser til Amerika. Senere blev tilbudet udstrakt til tyske og fra i år også til danske brugsforeningsmedlemmer. Resultatet: titusinder af mennesker har fået et af deres livs største ønsker opfyldt.

Erfaringerne her i landet giver et slående eksempel: 15. maj gav Samvirke meddelelse om denne medlemsservice. Da indtægningsfristen til årets to besøgsrejser udløb to måneder senere, havde 105 medlemmer meldt sig til rejsen til Toronto, og 110 til rejsen til New York. Fra de to byer går færden videre til familierne i Canada eller USA.

Resultatet er imponerende, især når man betænker, at det er en ret kostbar „vare“, der sælges kontant og med kun to måneders frist til at arrangere *alt*. Men det er altså en vare, som brugsforeningsmedlemmerne ønsker, fordi dens pris og kvalitet er rigtig.

NU ER Kontakt-Brugsens familibesøgsrejser, som allerede understreget, en medlemsservice. Det er ikke charterrejser i den almindelige opfattelse af begrebet, og besøgsrejserne skal heller ikke være det. Man kan ikke, som når det gælder de „færdigsydede“ rejser til Mallorca, Tunis eller Sydspanien og så videre, gå lige ind fra gaden på et rejsebureau og købe en plads tur-retur, ophold inklusive.

For Kontakt-Brugsens vedkommende er der givet brugsforeningsmedlemmerne en mulighed for at få *rejsen* billig gjort. Opholdet i det fremmede er arrangøren uvedkommen, for det sørger den rejsendes slægtninge for.

Man kan ikke stille sig uforstående over for eventuelle betænkkeligheder over for det, som her er sat i gang. Ruteselskaber har offentlig beskyttelse og behov derfor, fordi den blandt andet skal sikre, at den ordinære trafik sluses gennem officielt godkendte fartplaner og tariffer.

Besøgsrejser skal være af en sådan art, at de *ikke* ville være foretaget, hvis de ikke var arrangeret på særligt fordelagtige betingelser. I så fald går der ikke noget fra ruteselskaberne. Tværtimod. For man ved, at familibesøgsrejserne er med til at gøre folk flybevidste.

UHELDIGT er det, at Kontakt-Brugsens familibesøgsrejser ikke udgår fra Kastrup. Som det foreløbig er, må brugsforeningsmedlemmer indlede deres rejse til Amerika med at tage med tog til Amsterdam, hvorfra flyvningen så starter til de amerikanske destinationer.

Det vil sikkert af mange blive betragtet som en kærkommen tilgift at få rejsen til Amsterdam inkluderet i oplevelsen. Men det er immervæk værd at notere sig, at rejsen, startet fra Kastrup, kan gøres mere end et par hundrede kroner billigere.

Det kan bare være, at ruteselskaberne har brug for en ny prispolitik. Måske mangler de bare at have en „gruppetakst“ ganske som jernbanerne i årevis har haft det.

Skulle luftfartsselskaberne med et sådant forslag i mappen have lyst til at tale med Kontakt-Brugsen om besøgsrejser til Amerika i prisklasser svarende til det tilbud, der er fremsat via Holland, vil den røde løber straks blive rullet ud.

Det ville være dejligt at kunne meddele, at Kontakt-Brugsens besøgsrejser til Amerika udgår fra en *dansk* lufthavn. Hvis meddelelsen ikke kommer, vil de starte fra en anden lufthavn. De starter nemlig.

EN SKOLE I KRIGENS SKYGGE

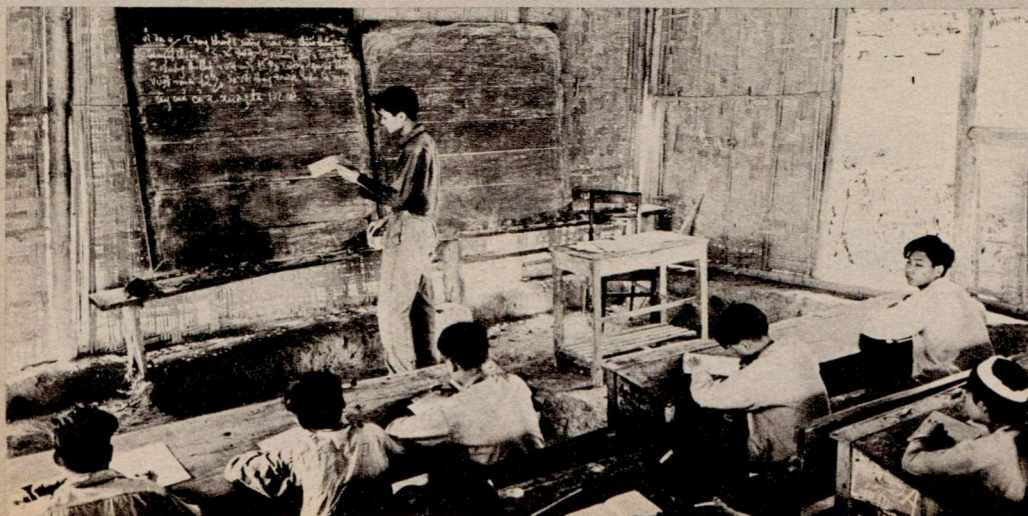

Hvordan får man hurtigst muligt, sikrest muligt og uden panik et hold skolebørn fra klasselokale til beskyttelsesrum, når der slås luftalarm? Det har nu i nogle år været et af de mest påtrængende skoleproblemer i Nordvietnam.

På billedet herunder ser man den enkle løsning, som er valgt de fleste steder: Selve klasselokalets gulv er gennemskåret af en godt meterdyb beskyttelsesgrav, hvorfra et hul i bygningens fundament fører direkte ud i det fri. Så snart børnene – her smårollinger fra yngste klasse – er nået ud af bygningen, fordeler de sig til primitive beskyttelsesrum af samme type som det, der ses til venstre.

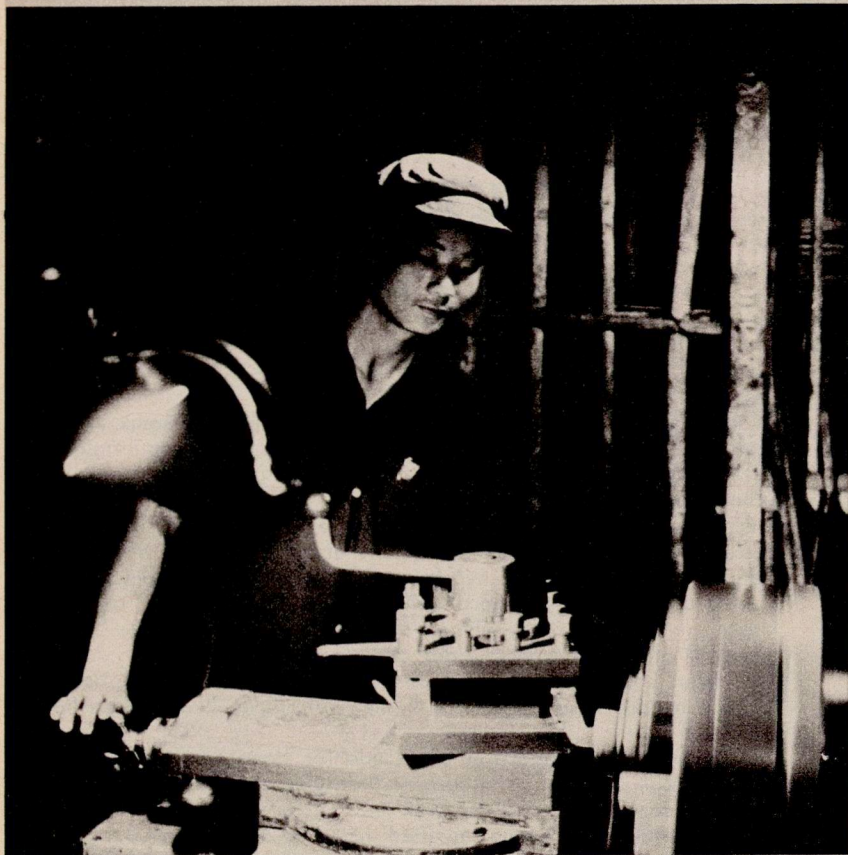
Lertaget, som holdes oppe af en simpel bambuskonstruktion, beskytter mod mindre sprængstykker o. l., men naturligvis ikke mod en fuldtræffer.

De to billeder er taget i en skole udenfor Hanoi, da Jan Sundfeldt og Hans Malmberg for nylig besøgte Nordvietnam som udsendte medarbejdere for Samvirke og den svenske brugsforeningsbevægelses blad Vi. Luftalarmen ved denne lejlighed viste sig at være forårsaget af et amerikansk observationsfly, men ingen vidste jo på forhånd, om maskinen måske havde spræng-, brand- eller andre bomber med.

En kemitime i en gymnasieklasse. Denne skole har – som mange andre – måttet evakueres til et landdistrikt og indkvarteres i interimistiske lokaler. For at begrænse bomberisikoen er „klasseværelserne“ spredt over et stort areal og forbundet med kilometerlange beskyttelsesgrave.

Myndighederne i Hanoi hævder, at landet trods krigsforholdene har kunnet forbedre undervisningens kvalitet og omfang. Alle nordvietnamesere over skolealderen kan nu læse og skrive, medens 90 pct. af befolkningen var analfabeter, da franskmændene stod for styret.

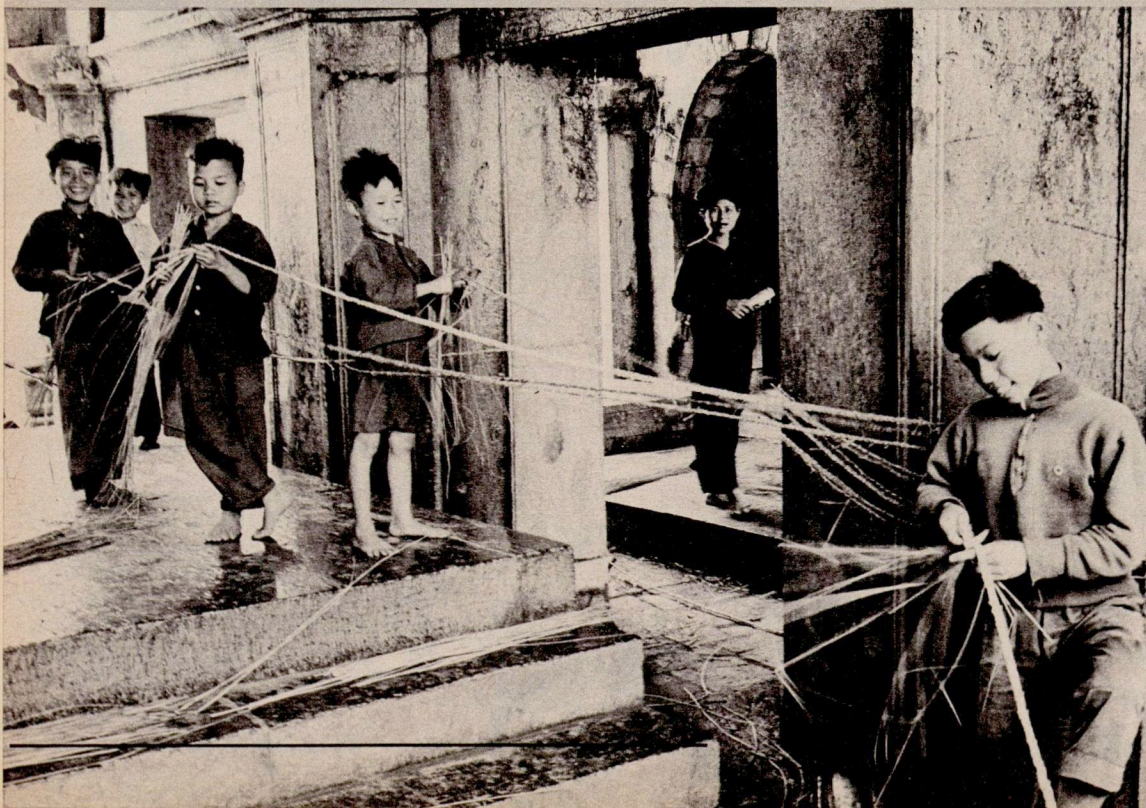
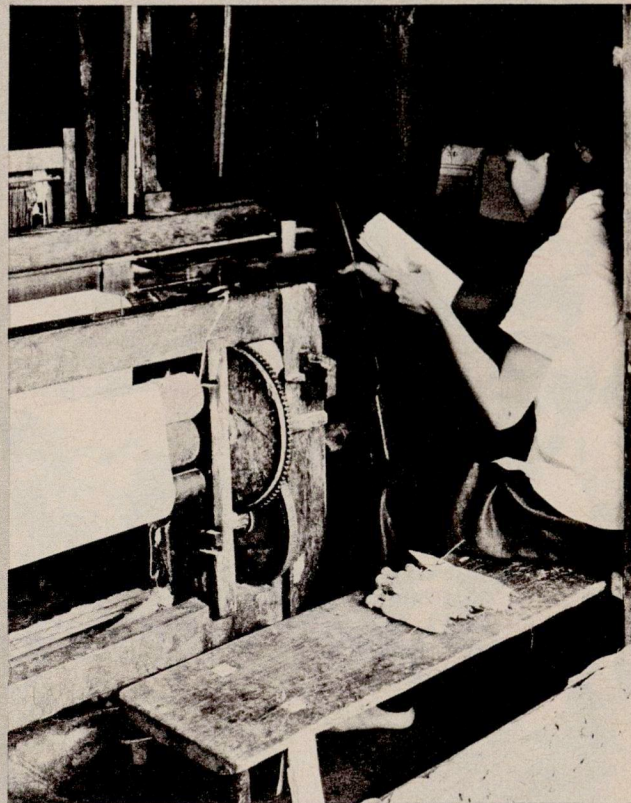

I bjergets dyb. Billedet er fra en fabrik for landbrugsredskaber. Den er placeret dybt inde i et fjeld, hvor man har udsprængt store huler til vigtige specialvirksomheder.

Landsby-industri. Overalt, hvor det er muligt, udnytter Nordvietnam det mest elementære værn mod luftangreb: at sprede produktion, lagre og trafik. Virksomheden, hvor dette foto er taget, ligger i en lille landsby og er iøvrigt organiseret som et kooperativt foretagende. Der fremstilles moskito-net. Regeringen har sat sig som mål, at alle landets indbyggere skal have sådanne net at sove under – et betydeligt sundhedsmæssigt fremskridt, da malaria-bærende myg endnu er en af de plager, man må regne med.

HJULENE KNIRKER. MEN DE HOLDES I GANG

Oprettelsen af produktion og samfærdsel under bombekrigens vilkår har stillet store krav til nordvietnamesernes improvisations- og organisationstalent. Billederne på denne dobbeltside illustrerer nogle af de metoder, man anvender. De er enkle, men åbenbart effektive. Jan Sundfeldt og Hans Malmberg er i alt fald enige om, at de under deres ophold i Nordvietnam ikke så nogen personer, som syntes at være underernærede, og ingen som var rigtig fattigt påklædt.

Alle hænder i arbejde. Drengene her er i færd med rebslageri. De nordvietnamesiske børn er i det hele taget på mange måder inddraget i produktionslivet og de øvrige krigsanstrengelser. – I går sagde man, at også kvinden måtte slås, når fjenden trængte ind i huset. Det slår ikke mere til. Nu må også børnene slås, erklærede en af Hanois talsmænd overfor Sundfeldt og Malmberg. Vore evakuerede børn kæmper allerede. De holder udkig efter fly, bygger beskyttelsesrum, transporterer ammunition...

Beskyttelsesrum på samlebånd. Nordvietnams mest kendte nyskabelse på det luftbeskyttelsesmæssige område er utvivlsomt det énmands-beskyttelsesrum, som blot består af et kort cementrør, nedgravet i jorden og overdækket med en plade. Her ses en ny serie opstillet udenfor fabrikken. Bemærk det lille hak i kanten foroven, som skal hindre, at personen i røret bliver kvalt.

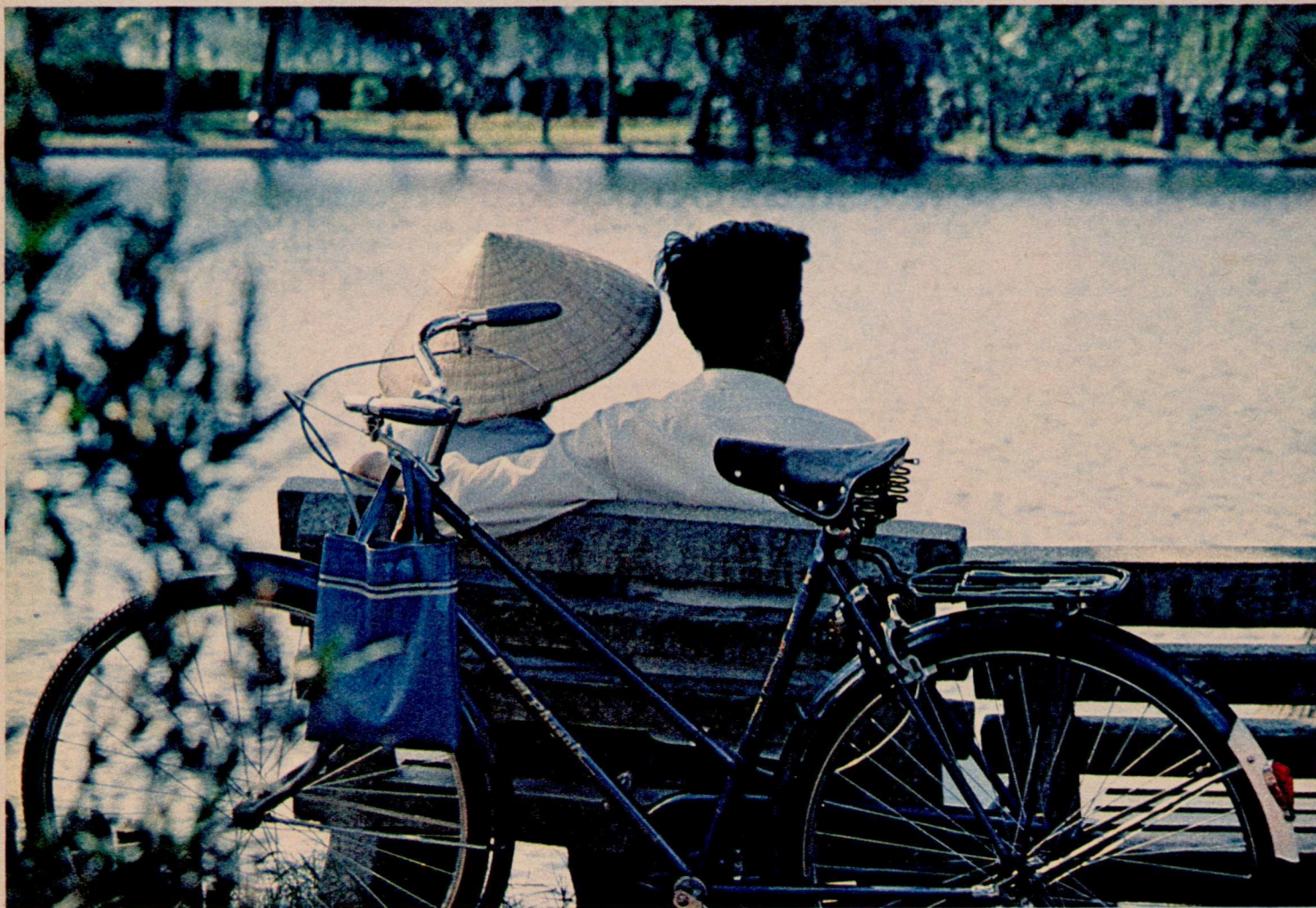

Lukker kl. 6 om morgenen. Bygningen bag den lattermilde, kvindelige trafikbetjent er et varehus i Hanoi. Også da luftangrebene i denne del af landet forekom hyppigt, holdtes forretningen i gang, men med en lidt utraditionel åbningstid: fra 4 til 6 om morgenen. Erfaringen viste, at amerikanske flyvere ikke står så tidligt ud af fjere, at de kunne være over Hanoi før kl. 6.

fier mod jettfly. Med tre gevær-
glers kan man skyde et jettfly
ed, påstår nordvietnameserne, og
lkemilitsens medlemmer instru-
res omhyggeligt i beskydning af
vtgående fly. Her er tre servitri-
er fra Hotel Thong Nhat ved at
en lektion i sigteteknik. (Navnet
tyder: Genforening).

Landevejstrafikkens øjne og ører. Poster som denne er af stor vigtighed for afviklingen af den del af landevejstrafikken, som må foregå i dagtimerne. Gennem telefonen står de unge piger i forbindelse med en radarcentral, og de vil i reglen få besked om amerikanske indflyvninger i så god tid, at de kan nå at dirigere lastbiler og anden trafik i skjul.

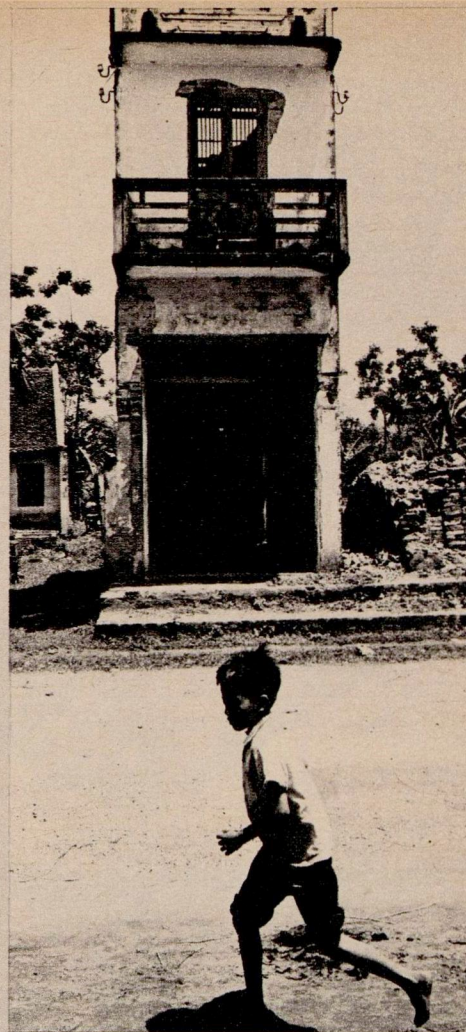
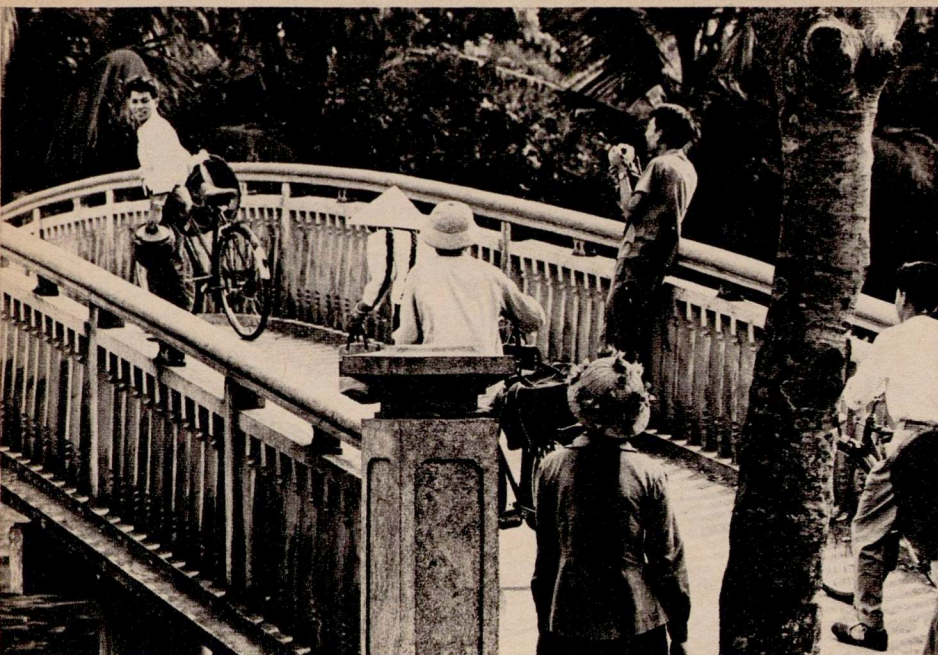
IDYLLEN OG ØDELÆGGESEN

Tallet 2913 lyste fra utallige kæmpeplakater som den til højre herfor, da Jan Sundfeldt og Hans Malmberg besøgte Hanoi. Det var den nordvietnamesiske militærførelses dagsaktuelle totalopgørelse over antallet af nedskudte amerikanske fly under hele krigen.

USAs egen optælling har givet et helt andet resultat. Men hvor mange fly nordvietnameserne nu end har skudt ned, er der i alt fald så mange, der har fået gennemført deres bombetogter, at adskillige af Nordvietnams byer leder tanken hen på de hårdest ramte, europæiske storstæder under den 2. verdenskrig. Billederne på modstående side giver et par indtryk fra en enkelt af alle de ødelagte byer, man passerer langs hovedvej 1 – vejen fra Hanoi mod syd. Nogle er simpelt hen forvandlet til murbrokker og grusdynger.

Trods denne dystre baggrund finder man stadig idyl og romantik ved søerne i Hanoi (hvor farvebilledet herover er taget) og når nordvietnameserne benytter fridagen til en udflugt, som på billedet øverst på næste side er de mindst lige så glade og muntre som et dansk skovtursselskab. De bærer, ligesom deres racefæller i Sydvietnam, den tilsyneladende endeløse krigs prøvelser med en livsvilje og sejhed, man må beundre, uanset hvad man vil mene om krigens politiske baggrund.

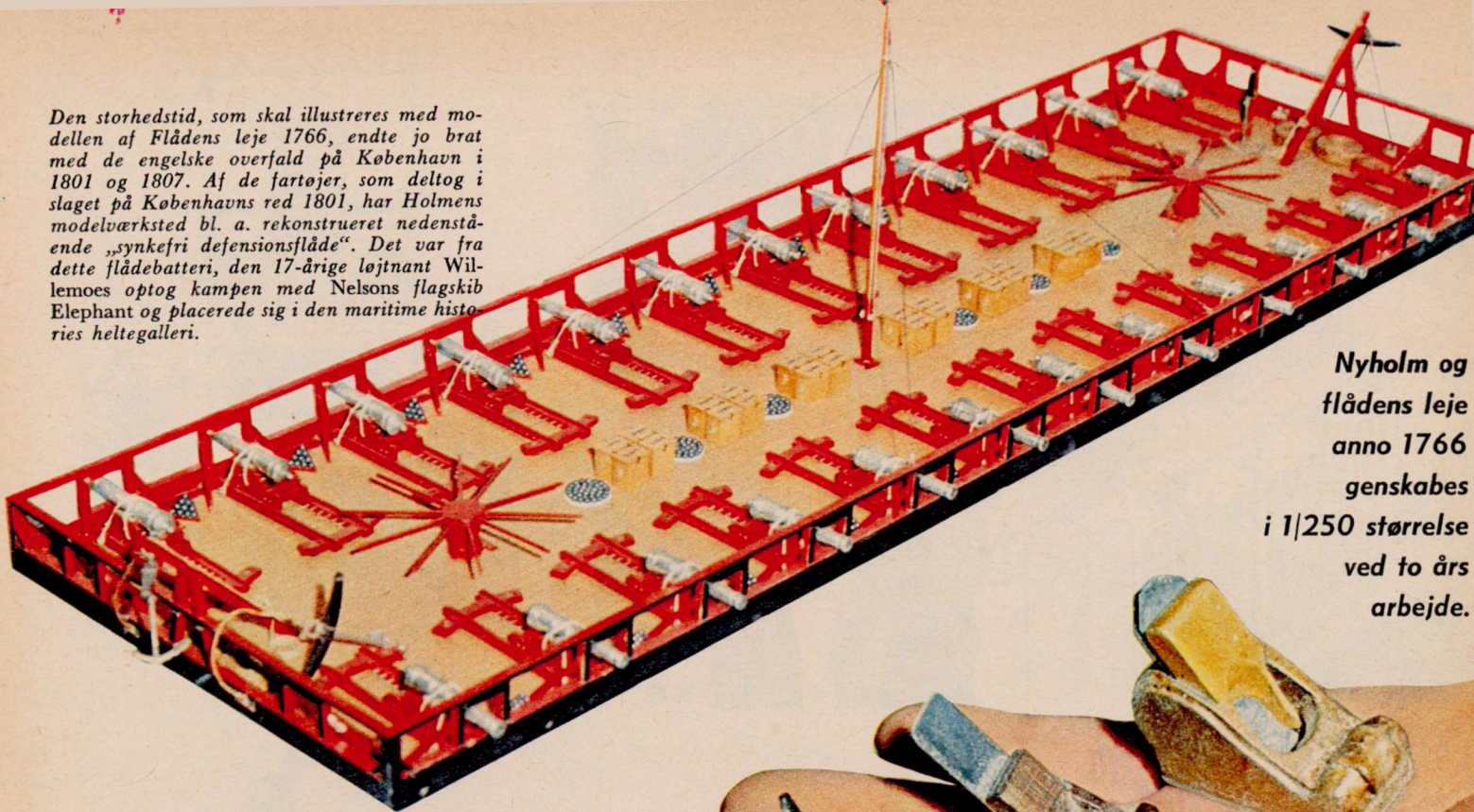

Tidligere billedserier fra Vietnam
bragtes i Samvirke nr. 10, 12 (Syd-
vietnam) og nr. 13 (Nordvietnam).

De to billeder, som ses herunder
og til højre er taget i Phat Diem.
Byen havde før krigen 10.000
indbyggere og var et katolsk
centrum i Nordvietnam. Nu er
300 huse totalødelagte og 700
beskadigede, ligesom de fleste
kirker har fået bombetræffere.

Den storhedstid, som skal illustreres med modellen af Flådens leje 1766, endte jo brat med de engelske overfald på København i 1801 og 1807. Af de fartøjer, som deltog i slaget på Københavns red 1801, har Holmens modelværksted bl. a. rekonstrueret nedenstående „synkefri defensionsflåde“. Det var fra dette flådebatteri, den 17-årige løjtnant Willemoes optog kampen med Nelsons flagskib Elephant og placerede sig i den maritime histories heltegalleri.

Nyholm og
flådens leje
anno 1766
genskabes
i 1/250 størrelse
ved to års
arbejde.

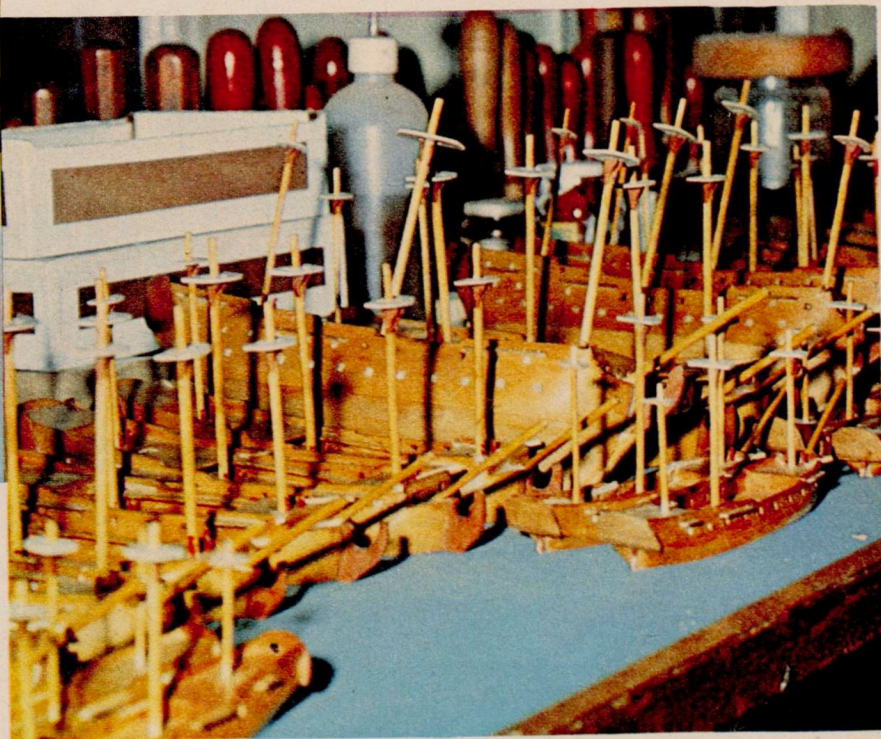

Modelør Werge i arbejde med miniudgaven af en af de gamle orlogsmænd.

Danske krigsskibe anno 1766. De mangler endnu overfladebehandling, inden de er klar til søsætning og detailudrustning.

Små skibe kræver småt værktøj. Her ses tre af de høvle, man benytter, når 4 millimeter skal gøre det ud for en meter.

STORHEDSTID

I MINI-FORMAT

Der bygges stadig krigsskibe på *Holmen* i København – den danske flådemagts centrum. Nybygningerne er dog ikke fartøjer, der kan forskrække hverken vender, goter eller andre maritime fjender. Det er nemlig i målestokken 1:250, *Holmen* lever op til sin glørværdige fortid på krigsskibs-byggeriets område.

I denne skala er modellør *Werge* for tiden ved at rekonstruere *Nyholm* og *Flådens leje* anno 1766 – belagt med ikke mindre end et halvt hundrede fregatter og andre krigsskibe. Det er første gang, der fremstilles en historisk model af denne art.

Modeller af enkeltskibe har man lavet lige så længe, der er bygget egentlige orlogsskibe i Danmark. På *Christian IV's* tid og endnu før fik majestæten altid overleveret en model af flådens planlagte større nybygninger, inden der blev truffet bestemmelse om at sætte projektet i værk.

Derimod har man ikke tidligere haft en rekonstruktion, der kunne give et samlet overblik over marinens kommando- og udrustningscentrum, som det tog sig ud, da de dansk-norske eskadrer var en betydende faktor i magtbalancen på havene.

Det var de i 1766. Dansk søfart og udenrigshandel befandt sig i en langvarig blomstringsperiode, og den forudsatte eksistensen af

en orlogsflåde, som var i stand til at gøre sig gældende, ikke blot i farvandene omkring Danmark. I de tider førte vi f. eks. krig med bey'en af *Algier*.

Derfor var der travlhed på *Holmen*. Orlogsværftets kapacitet var dengang så stor, at det nogle årtier før 1766 havde bygget verdens største krigsskib, den imponerende tredækker *Fredericus Quartus* med 110 kanoner. Søsætninger forekom så hyppigt og fulgtes med en sådan interesse på højeste sted, at der på *Holmen* var bygget en særlig pavillon til de kongelige gæster.

Både skibe, bygninger og andre anlæg rekonstrueres efter de tegninger og beskrivelser, som endnu findes i rigsarkivet. Det hele bliver så nøjagtigt, at man ikke med det blotte øje ville kunne se forskel på 1700-tallets rigtige skibe og de kopier, som nu fremstilles – bortset altså fra, at en mast, som dengang var på højde med Rundetårn, nu er sat ned til en almindelig kuglepens længde.

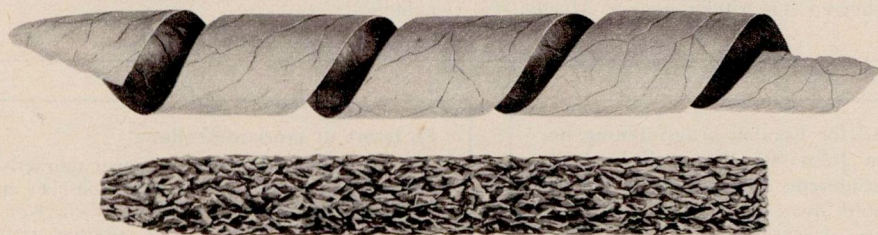
Materialerne i disse modeller er dog ikke „rigtige“. De gamle fregatter byggedes for en stor del af egetømmer, men egetræ er alt for groft i strukturen til skibe i legetøjsformat. Det erstattes med lindetræ – en fidus, som *Holmens* modelmestre har benyttet sig af i flere hundrede år. Man går heller ikke af vejen for at anvende plasticstoffer, hvor det er praktisk – men det er det nu sjældent i modelbyggeri som dette.

Der ligger, anslår modellør *Werge*, et par års arbejde i at genskabe det tohundredårige sceneri i mini-størrelse. Når det er færdigt, vil det blive anbragt på orlogsmusæet i *Nikolaj kirke* i København, hvor man i forvejen råder over fremragende skibsmodeller fra de sidste tre hundrede år.

Den ældste er bygget i 1669, og stort længere kan man ikke komme tilbage i tiden, dersom rekonstruktionen skal være korrekt. Man besidder nemlig ikke nøjagtige oplysninger om konstruktionen af ældre krigsskibe. *Christian IV* havde ganske vist opbygget en fremragende modelsamling og installeret den på *Frederiksborg slot*, men den løb svenskerne med i 1658-60 – som om det ikke var nok med Skåne, Halland og Blekinge.

SILVANA

uden omsvøb

- så De kan se, at mildheden kommer indefra

Læg mærke til indlægstobakkerne. - Se, hvor jævnt og tæt de ligger i hele cerutten, findelte og ensartede.

Sådan er den perfekte rulning, der gi'r et let træk samt en fuldstændig harmonisk brand. Derfor er hvert eneste drag mildt og behageligt - med kølig røg og herlig smag af udsøgt Havana. Det er kombinationen af god tobak og faglig omhu, der har skabt den nye Silvana's særpræg. Sammenlign blot med den cerut, De plejer at ryge. Det vil få Dem til at foretrække den nye Silvana i fremtiden.

Forbruger- oplysning til brugsforeningerne

Råd og Resultater hedder en publikation, som kommer med værdifuld forbrugeroplysning fra Statens Husholdningsråd. Den vil fremover, på FDBs foranledning, blive tilsendt alle brugsforeninger og vil give mulighed for at hjælpe butikernes uddelere, ledere og medarbejdere i deres rådgivning over for brugsforeningsmedlemmer.

I en skrivelse til brugsforeningerne om denne sag har FDBs formand, *Lars P. Jensen* udtalt, at husholdningsrådet anvender betydelige midler til vareundersøgelser og forbrugsforsikring, og i FDB anser det naturligt, og i overensstemmelse med sin formålsparagraf, at bidrage til, at disse resultater får en vid udbredelse.

Brugs- foreningsmand som postminister

Den tidligere formand for London brugsforening – verdens største – *John Stonehouse*, er for nylig udnævnt til *postminister*. Det er et spring opad rangstigen efter at han hidtil har beklædt poster som „juniorminister“ i den engelske arbejdsregering. *Stonehouse* er som parlamentsmedlem indvalgt på det kooperative partis liste, hvis kandidater er brugsforenings-tillidsmedlemmer. Mens han endnu var for-

PROFESSOR I KOOOPERATION

Det er småt med, hvad man kan læse om kooperation i skolernes lærebøger, hedder det kritisk i den udtalelse, der blev vedtaget på det nordiske tillidsmandsmøde, FDB afholdt i juni på *Slettenhus*. Heller ikke på universiteterne kender man for meget til kooperationens arbejdsme-

toder, teorier eller resultater. Men nu rådes der bod på det sidste – i hvert fald i Finland. Nationaløkonomen, dr. *Vasa Laakkonen*, begynder i efteråret at give forelæsninger ved et kooperativt institut, der er oprettet ved Helsingfors universitet, hvor han har fået et professorat.

Det har taget fyre år at nå så vidt i Finland. Oprettelsen af instituttet er først muliggjort efter at landets kooperative centralorganisationer har ydet tilskud til dets oprettelse.

Professor Laakkonens forelæsninger retter sig i første række til de, der studerer nationaløkonomi.

Nye butikker

16 nye supermarkeder og 2 Kviklybutikker er åbnet i årets første halvår. Samtidig var etablering af storbutikker gennemført i 110 af de af FDBs konsulenttjeneste udpegede 219 centre landet over. Der resterede altså 109 centre. I de 51 var der endnu ikke taget initiativ, mens etableringen er planlagt i 58 centre.

En af de største planlægninger angår *Kalundborg*. Her er det hensigten at opføre en Kviklybutik med ca. 1700 kv. meter salgsareal. Denne store, altomfattende butik vil (om et par år) afløse det nuværende brugsforeningssupermarked, som efter ganske få års brug allerede er blevet for trangt.

Andre planlægninger omfatter etablering af supermarkeder, altså store brugsforenings-levnedsmiddelbutikker, i *Grindsted* (700 kv. meter), *Hadsten* (ca. 400 kv. meter), *Skelskør* (ca. 500 kv. meter), *Hørve* i Ods herred (ca. 350 kv. meter), *Maribo* (ca.

500 kv. meter), *Osted* mellem Roskilde og Ringsted (ca. 400 kv. meter), *Videbæk* (ca. 350 kv. meter), *Fredensborg* (ca. 775 kv. meter).

Planlægning af et brugsforenings-supermarked i *Løgumkloster* har givet anledning til svære overvejelser. Ønsket om at give forbrugerne gode og moderne indkøbsvilkår tændte nemlig sammen med lokale ønsker om at bevare en kulturhistorisk bygning. Efter lange forhandlinger nåede man til enighed om et projekt, der vil bevare bygningsværket og samtidig give byens forbrugere en god, moderne brugsforeningsbutik.

De her nævnte brugsforeningsprojekter er alle blandt de 58 planlagte centre-etableringer. En række af de andre projekter går simpelt hen ud på at forbedre, modernisere og udvide eksisterende brugsforeningsbutikker.

Der vil gå de sædvanlige halvandet til to år før sådanne projekter er blevet til virkelighed.

På tværs af markedsskellene

I bestræbelse på at slå bro over markedsskellene i Europa, afholdes sidst i oktober en to dages forbruger-konference i Wien. Konferencen er indkaldt af det internationale andelsforbund, og de emner, der foreligger til behandling prøver at anskue brugsforeningsarbejdet på tværs af markedsskellene. Blandt andet vil konferencen debattere brugsforeningernes arbejde i Europa, deres virksomhed til fordel for forbrugerne i detailledet, såvel som i engros-ledet og i produktionen.

Sammenslutning. De to østfynske brugsforeninger: *Flødstrup* og *Langtved*, der omsætningsmæssigt var lige store, er nu sammensluttet til én, der fremtidigt hedder *Flødstrup* sogns brugsforening og har udsalg de to steder. Den nye brugsforenings årsomsætning vil i begyndelsen være godt 1½ mill. kr.

Jubilæer i FDB: 40 år: Disponent *Vilh. Jurs*, Vareafd. B. Albertslund, 1. september.
Brugsforenings-jubilæer:

75 år: *Ugerløse* brugsforening, 1. september. 50 år: *Vesløs* brugsforening, 1. september. *Assens* brugsforening, 19. september.

2 på toppen -til bundpriser

4 50
for 10 stk.!

5 65
for 10 stk.!

Ja, så billigt kan det gøres — selv i dag! Kæmpesalg og moderne fremstillingsteknik hjælper os til at holde prisen under det »normale« for to så gode cerutter. Smag dem!

TRUMF — lang, elegant og mild,
5 stk. kr. 2,85, 10 stk. kr. 5,65 og
50 stk. kr. 28,25.
PARTNER — buttet, mild cerut,
10 stk. kr. 4,50 og 50 stk. kr. 22,50

Her begyndte det. Den nu godt 80-årige planteskoleejer Aksel Olsen i den del af haven, som han først anlagde – i midten af tyverne. Han er modstander af stenhoje og lavede derfor et hul i jorden for at få terræn.

TEKST OG FOTOS:
KAJ OLSEN

I forgrunden en amerikansk rhododendron – i baggrunden „den europæiske have“.

Efter 40 års arbejde åbnes

Verdens første

I Syvdalen har Aksel Olsen skabt
og grotter – i sin tid til stor glæde

Et udsnit af rosen-
haven fotograferet
så tidligt på året, at
man får en idé om
anlægsplanen.

geografiske have

„Peparti“ og anlagt et system af huler
ans fire dotre.

Denne rhododendron – en
nordtysk krydsning af to
ædle arter fra hver sin
ende af verden – bærer
Aksel Olsens navn.

ENGANG i tyverne anlagde planteskoleejeren Aksel Olsen i det sydlige Kolding verdens første geografiske have. Det skete ikke af hensyn til offentligheden, men udelukkende for at skabe oversigt i den planteskole, Aksel Olsen få år forinden havde overtaget efter sin far. 40 år efter, da den gamle geografiske have havde vokset sig 11 gange så stor i et pragtfuldt stykke landskab, afstod Aksel Olsen de tyve tønder land til Kolding kommune, som i denne sommer gør adgangen til den særprægede, parklignende have fri for enhver.

– Jeg begyndte på den første geografiske have i 1925, da der i et par år eller tre var kommet uanede mængder af sjældne og mærkelige buske hertil fra Østasien, fortæller Aksel Olsen, som nu er godt 80 år. Planterne skulle jo anbringes. Først lod jeg dem stå hulter til bulter, og det var naturligvis upraktisk. Den systematiske ordning, man kender fra botaniske haver – med planterne samlet efter arts- og slægtsforhold – var jeg også ked af. Den giver dårlig trivsel. Hvis man f. eks. har alle berberis samlet i en gruppe, trives de ikke. De skal blandes med andet, og så slog det en dag ned i mig, at det kunne jeg gøre med en „geografisk“ ordning – altså en særlig japansk afdeling, en kinesisk o.s.v.

I løbet af to-tre år blev den første geografiske have alt for lille, men i det sydøstlige hjørne af planteskolens areal var der en kløft, som slutter i *Dalby møllebæk*. Det er en dyb erosions- og tunneldal, og på de skrænter var det alligevel ikke heldigt at drive planteskole,

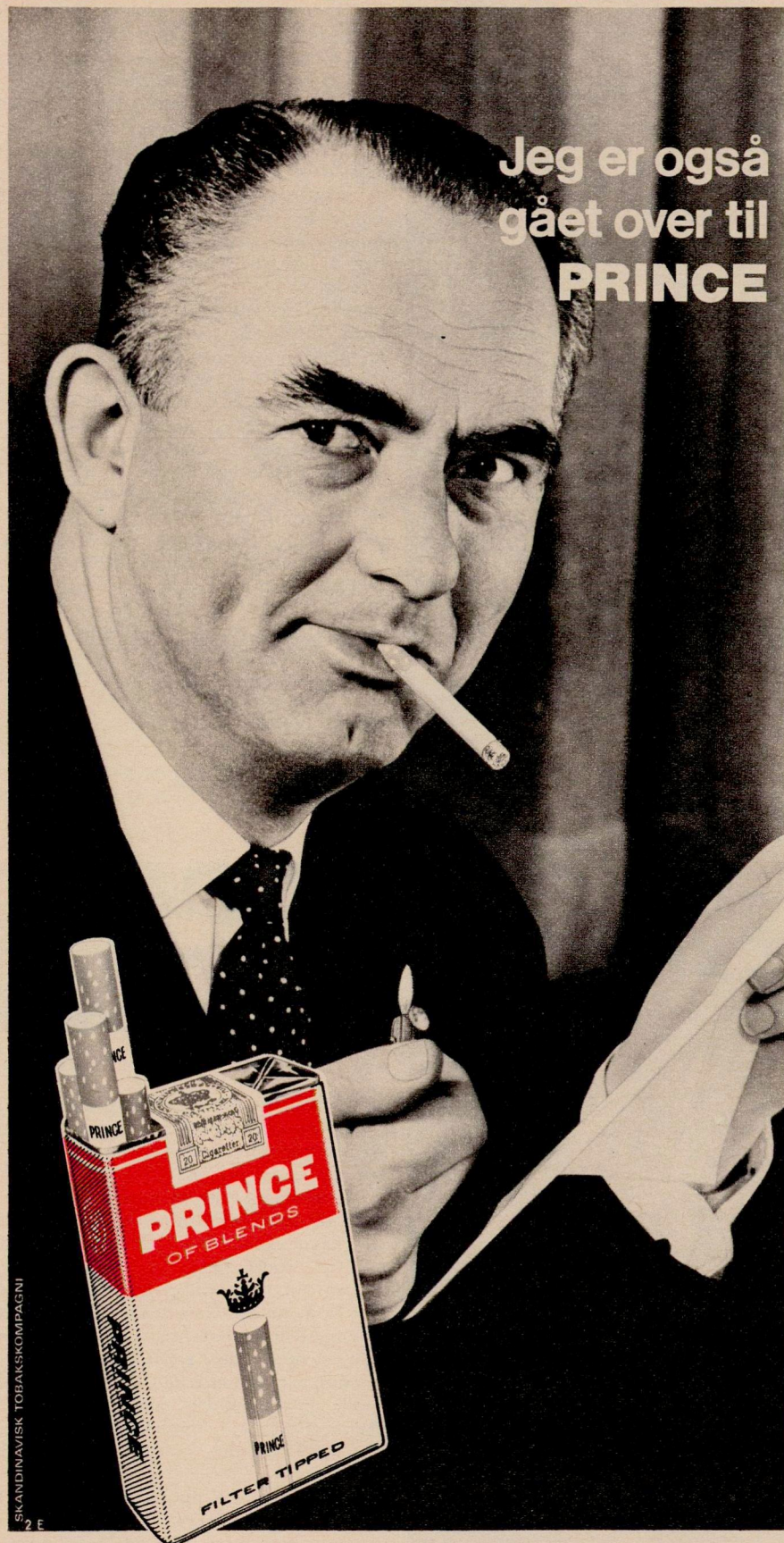
Planteskoleejeren fra Kolding indførte 6.000 slags eksotiske planter - og skabte Europas største bambuskrat.

så der kunne vi udvide den geografiske have. Vi anlagde en kinesisk have i den nordlige del, og derefter kom man til en europæisk, en amerikansk og en japansk have.

Dette anlæg viste sig også at være for lille, men så begyndte den anden verdenskrig, og den havde nær medført en ødelæggelse af det, der var bygget op.

Den tyske værnemagt planlagde et tank- og skyttegravsanlæg tværs hen over den nyeste udvidelse af den geografiske have i *Syvdalen*. En morgen opdagede Aksel Olsen tyskernes markeringspæle og hørte naboerne fortælle, at der skulle graves op. De havde forsøgt at få tyskerne til at gå fra projektet, men havde fået den besked, at det var ganske umuligt at ændre noget.

Aksel Olsen gik direkte til den tyske kommandant, major *Arnold*, og fortalte ham, at de tyske tankgrave ville ødelægge noget kulturelt værdifuldt. Det var lige det ømme punkt. Major Arnold forsikrede Aksel Olsen om, at „tyskerne er et kulturfolk, som ikke ønsker at ødelægge mere end nødvendigt“, og at det da godt kunne lade sig gøre at flytte anlægget lidt væk. Det blev enden på den sag. Tank-

Jeg er også
gået over til
PRINCE

Ja, rigtige cigaretrygere har valgt Prince, cigaretten med den fine, afrundede blended-tobakssmag plus Whitronfilter, det snehvide fiber-filter, der giver Dem den fulde tobakssmag og det lette træk...

Filtercigaretten med fuld tobakssmag

graven ødelagde ikke noget af haven og forsvandt helt sidste år.

– Efter krigen var alt vendt på hovedet, fortsætter Aksel Olsen. Arbejdslønnen steg tre gange så hurtigt som planteprisen. For at drive en planteskole økonomisk måtte man anlægge arbejdet fabriksmæssigt: få sorter og mange planter af hver sort. Det var det modsatte af, hvad jeg hidtil havde lagt vægt på. Næsten alle mine kunder var havefolk og planteelskere, der var på jagt efter nye og sjældne planter.

Så var det så heldigt, at et medlem af byrådet en dag i 1961-62 spurgte, om jeg ikke kunne tænke mig at afstå noget af min planteskole til Kolding kommune, fordi han indså, at den geografiske have kunne blive et trækplaster for byen. Jeg solgte for det halve af, hvad jorden kunne indbringe ved salg til udstyknings, for det var mig om at gøre at få den geografiske have bevaret og ført igennem, så man virkelig kunne få plads til de planter, der skulle være deri.

Det, der har været hovedformålet for mig, siger Aksel Olsen videre, var at finde nye planter, der egnede sig til danske haver. Derfor kunne jeg ikke dy mig. Jeg måtte have fat i alle de nye planter, jeg hørte og læste om. Jeg indførte vist sådan noget som 6000 slags fra Østasien.

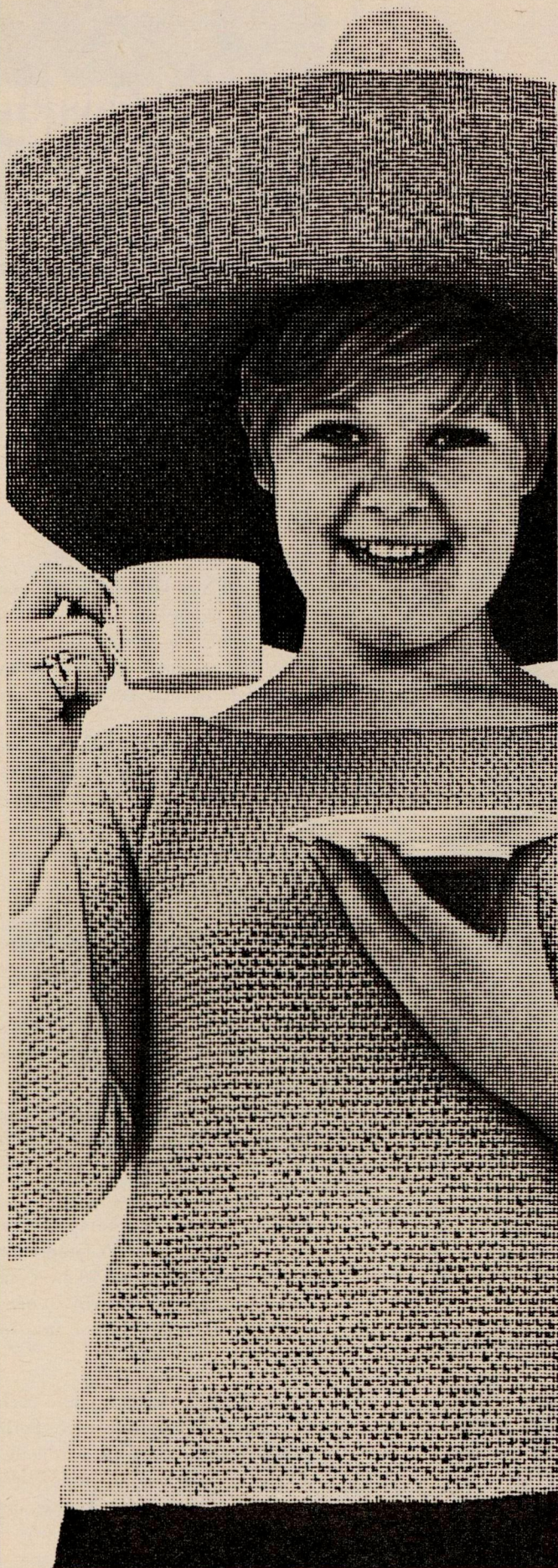
Naturligvis vidste jeg på forhånd, at over halvdelen ville vise sig uegnede. Nogle var ikke hårdføre nok til vort klima. Nogle kunne ikke trives uden monsunregnen. Nogle blev udsat for sygdomme, de ikke havde modstandskraft over for. Og endelig var der planter, som ikke var kønne nok til at komme ind i de danske haver. Halvdelen af dem, jeg importerede, viste sig at være mere mærkelige end kønne.

Til sidst var der vel ikke mere end 2000 slags tilbage. Henimod halvdelen var urteagtige – altså stauder – og dem slap vi i slutningen af fyrerne, da vi havde haft underskud på stauder i femten år. Tilbage er nu omkring 1000 slags planter – mest træer og buske. I den geografiske have, der åbnes, findes vel 5-6 eksemplarer af hver slags...

En af de største attraktioner i haven har i adskillige år været et 40 meter langt og 20 meter bredt bambuskraat, der fire meter oppe lukker sig sammen over en af de brede stier i Sydvalens kinesiske afsnit. Af tyske botanikere er det blevet kaldt Europas største, men nu slås denne rekord. I den udvidelse af haven, som bliver muliggjort ved kommunens overtagelse, har Aksel Olsen anlagt en bambusplantning, som bliver 200 meter lang i slynget arrangement. Om fire år vil denne bambusplantning være oppe i fuld højde.

Da Aksel Olsen afstod den geografiske have til Kolding kommune, beholdt han et stykke planteskole på syv tønder land. Den omfatter stort set alle de træer og buske, man ser i den geografiske have, så gæsterne vil altså ikke blot få mulighed for at beundre Østens sære træer, men også for selv at anskaffe sig et eksemplar og lægge grunden til en privat geografisk have på deres enemærker. Hvis de altså har lige så godt tag på eksotiske planter, som Aksel Olsen har haft.

Kaj Olsen

”
Friskmalet kaffe
hver gang...
CIRKEL
KAFFE
er datomærket
top-kvalitet”

*De får friskmalet kaffe h v e r g a n g -
både når De maler selv og når De vælger
færdigmalet kaffe i aromatæt pakning.
Cirkel kaffe - altid samme konstante
topkvalitet og fine smag!*

LUXUS
250 g netto

565

*Færdigmalet
i aromatæt dåse*

BLÅ
 $\frac{1}{4}$ kg netto

545

$\frac{1}{2}$ kg netto
kr. 10.70

HVID
 $\frac{1}{4}$ kg netto

480

$\frac{1}{2}$ kg netto
kr. 9.40

**Nettovægt
betyder
kaffe for
alle
pengene**

*for emballagen
er ikke
vejet med.*

-og så får De endda dividende

BRUGSEN

Det er den med de gode java- tobakker

Granada er en cerut i meget høj kvalitet, blandt andet med stort indhold af fine java-tobakker. Gennem moderne fremstillings-teknik er det muligt at sælge Granada for kun 48 øre.

GRANADA

ah...!

344C

De dødsensfarlige

Overvægt medfører en væsentlig forøgelse af dødsrisikoen, og i velstands samfundet bliver flere og flere for tykke. Endnu er det bedste råd, man kan give at spise mindre og bevæge sig mere. siger en ernæringsekspert i denne artike

HVIS DE vejer 25 pct. mere, end De burde, er deres risiko for at dø i løbet af de næste tyve år 50 pct. større, end hvis Deres vægt var „normal“. Eller sagt på en anden måde: denne overvægt – formentlig blot 15-20 kilo – betyder, at De har tre chancer for at dø, hvor De kun havde to, hvis De kunne slippe disse ekstra kilo.

Sådan er det i hvert fald regnet ud af de danske livsforsikringselskabsers statistikere. Et konkret eksempel fra deres tabeller vil måske endnu tydeligere illustrere, at de overflødige kalorier ikke bare spiller en rolle for udseendet:

* En kvinde, der er 36 år og 165 cm høj (med normalt fodtøj) må veje 67,8 kg (med tøj på) hvis hun skal betragtes som normalvægtig.

* Dersom hun vejer mellem 84,8 og 88,1 kg er hendes overdødelighed beregnet til 50 pct.

* Vejer hun 91,5 kg, er overdødeligheden beregnet til 75 pct., d.v.s. at hun har syv chancer for at dø mod fire for en normalvægtig.

* Vejer hun 101,5 kg, beregnes overdødeligheden til 130 pct. I denne gruppe, hvor overvægten altså udgør 33-34 kg, har man med andre ord en dødsrisiko, der er adskilligt mere end dobbelt så stor, som hvis man vejede det normale.

Tabellerne er udregnet efter befolkningens gennemsnitsvægt i 1947. Forsikringselskaberne har gjort sig den ulejlighed at stille alle disse tal op, fordi vægten kan spille en rolle for den præmie, man må betale for en livsforsikring.

Som man vil erindre fra en sag, der var

EKSTRA KILO

meget omtalt for et par måneder siden, kan overvægt også medføre afslag på en adoptionsansøgning. Den skæbne overgik et jysk ægtepar, fordi hustruen vejede mere end 25 pct. over den beregnede normalvægt.

Hver tredje var overvægtig

Baggrunden for dette afslag var netop den øgede dødsrisiko. Det udelukker ikke, at denne dame – eller en hvilken som helst anden overvægtig person – kan blive ældgammel. Men ser man på gennemsnittet for større grupper af mennesker, må man betragte det som en fastslået kendsgerning, at en markant fedme medfører øget dødelighed. Det er altså med statistisk ret, det påstås, at en del danskere begår selvmord med kniv og gaffel. Disse redskaber er måske endda farligere end f. eks. cigaretterne.

Trods den sundhedsmæssige betydning har man mærkeligt nok ingen oversigt over, hvor mange danskere, der lider af overvægt. Der er foretaget en undersøgelse blandt 3800 københavnske skolebørn. Den viste, at seks procent af dem var overvægtige, men det er jo navnlig de lidt modnere årgange, der har interesse i denne forbindelse, og for deres vedkommende eksisterer ingen danske tal.

Derimod har man foretaget en undersøgelse i Sverige, og dens resultater menes nok (med lidt forsigtighed) at kunne overføres til danske forhold. Her vægtkontrollerede man i 1967 10.595 personer, og konstaterede, at 4000 af dem eller 37 pct. var overvægtige. Iøvrigt viste det sig også, at 700 af de undersøgte led af dårlig ryg på grund af de mange, overflødige kilo.

Man ser det straks... Macs med den superfriske smag giver bedre mundhygiejne, hvidere, stærkere tænder og friskhed, renhed fra morgen til aften. Macs tandpasta gør gule tænder hvide!

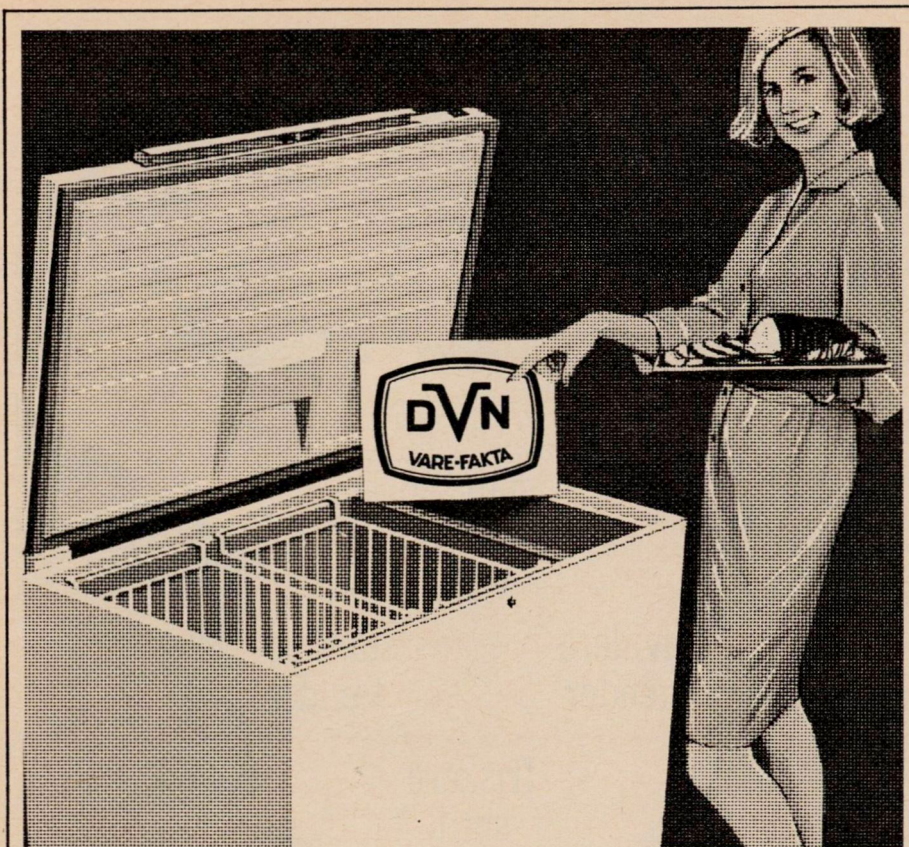
Macleans toothpaste

Macs

fluor*

peppermint

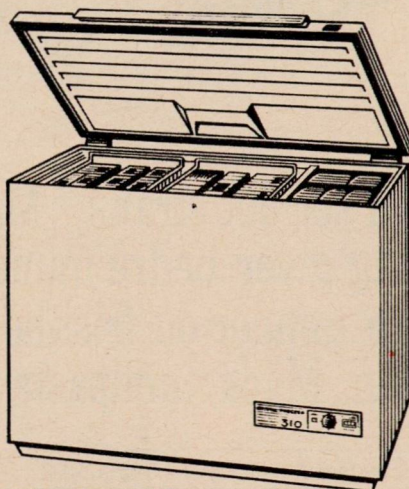
* Indeholder den fluor tandlægevidenskaben anbefaler!

Atlas hjemmefryser bevarer madens saft og kraft
- den er DVN-kontrolleret!

Atlas Fryser er bedre

De er sikker på kvaliteten, når De vælger Atlas hjemmefryser. Atlas er kontrolleret af DVN (Dansk Varedeklarations Nævn) - De har garanti for god madopbevaring i en Atlas. Se de nye boksmodeller med slanke, skumisolerede vægge, der giver små ydermål og stort rumindhold. Alle tre har de nyeste Atlas-fordele: temperatur til under -25° , kontrollampe der viser, temperaturen er i orden, forfryserum, kontakt til lynindfrysning, lun yderkappe der hindrer dugdannelse, låg der kan stå åbent af sig selv, tætsluttende magnetlukning. De to største modeller har automatisk lys i låget, der tænder, når De åbner. Vejl. udsalgspriser: Freezer 410 liter kr. 1723.-. Freezer 310 liter kr. 1416.-. Freezer 210 liter kr. 1151.-.

Atlas Crystal Freezer 310

Køb **ATLAS** i Brugsen

Flest overvægtige blandt mindrebemidlede

Skønt det altså er velstandsudviklingen, der skaber flere og flere fede mennesker, er det dog i Danmark som i Sverige sådan, at overvægt er mest udbredt blandt mindrebemidlede. Det kan lyde bemærkelsesværdigt. Men i Danmark er ingen så fattige, at de behøver at sulte. I stedet er *dårlige spisevaner* skyld i de fleste overflødige pund.

Således siger en af vores hjemlige eksperter, overlæge, dr. med. Fl. Quaade, København, der videre fremfører, at de dårlige spisevaner er baseret på for store mængder brød, kartofler, sovs, slik samt alle de mange fedende og sukkerholdige drikke, som vi danskere indtager i store mængder, først og fremmest mineralvand og øl.

Det ville være sundere at spise mere magert kød, grønsager, fisk og mælkeprodukter - og lægge drikkevanerne om efter mere vin og kunstigt sødet mineralvand. Men en sådan kostforandring kræver flere husholdningspenge.

Stadig på jagt efter det rigtige afmagringsmiddel

- Det bedste råd mod overvægt er stadig at spise mindre og bevæge sig noget mere - selv om dette råd måske kan lyde noget gammeldags og utidssvarende, fortsætter overlæge Quaade. Der findes selvfølgelig en del medicin til afmagringskure, men virkningen er ikke langvarig nok.

Der er blevet sendt lidt af hvert på markedet i tidens løb for at få has på overvægten. Og nogle kvakksalvere har haft kronede dage. For nogle år siden solgte et firma således tabletter indeholdende hovedet af en bændelorm. Meningen var, at hovedet skulle vokse ud til en rigtig bændelorm, som konsumerede en del af føden i de overvægtige personers tarme!

Metoden blev hurtigt forbudt af sundhedsstyrelsen. Iøvrigt taber folk med bændelorm sig ikke nær så kraftigt, som de fleste tror. Faktisk er metoden helt uegnet til afmagring.

Stofskiftesygdomme ikke så almindelige som man troede

De sidste år har lægerne til afmagringskure mest benyttet stoffet *tyroksin*, der er et skjoldbruskkirtelhormon. Tyroksin forøger stofskiftet, så der forbrændes større

mængder føde, men samtidig øges også appetitten. Og det hjælper selvfølgelig ikke den overvægtige, at der forbrændes flere kalorier, hvis vedkommende også spiser mere. Dertil kommer, at tyroksin øger transpirationen samt i nogle tilfælde medfører nervøsitet. Derfor er mange læger nu gået væk fra at bruge dette hormon.

Det skyldes også, at videnskabelige undersøgelser nu har kastet klarhed over mange stofskifteproblemer. Mange overvægtige troede tidligere, at deres tilstand skyldtes et for lavt stofskifte, idet undersøgelser af legemets iltforbrug viste stofskiftenedsættelse. Men nu ved lægerne, at fedtvæv har et lavere iltforbrug end andet væv. Og da fedt udgør en betragtelig del af de overvægtiges legemsvægt, er iltforbruget lavere – men der er altså intet i vejen med stofskiftet af den grund.

Ganske almindelige ferietabletter indeholdende amfetamin kan også fremkalde vægttab, idet hjernen påvirkes på en måde, så folk taber appetitten. Disse tabletter har imidlertid farlige bivirkninger. Først og fremmest fordi de skaber tilvænning, og ferietabletter er derfor absolut uegnede til afmagring.

Kemikerne fortsatte imidlertid eksperimenterne med ferietabletterne, hvis molekyl blev ændret i et forsøg på at fremstille et appetitdræbende stof uden bivirkninger. Herved blev *dexedrine* opfundet, og det anvendtes en tid meget ved afmagringskure.

Erfaringerne har imidlertid vist, at dexedrine også virker rusfremkaldende, hvorfor der bl. a. er blevet handlet meget med disse tabletter på den sorte børs. Så denne løsning var altså heller ikke ideel.

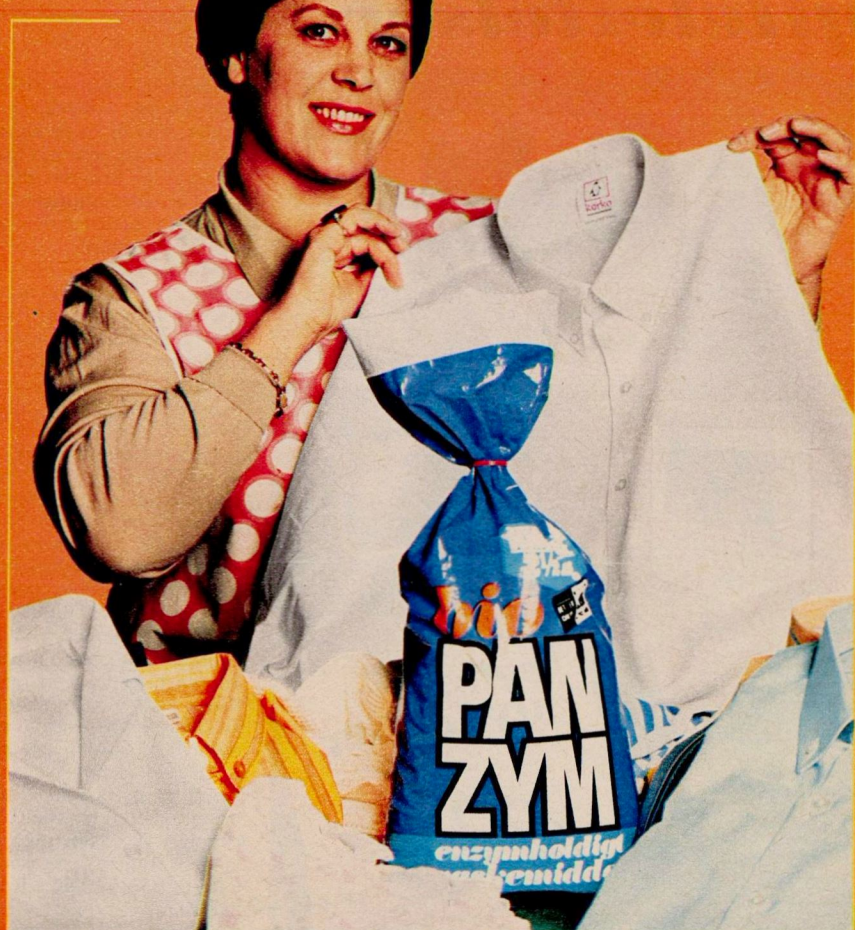
Nyt præparat skaber kunstig „mæthed“

Et af de sidste nye præparater, der er kommet på markedet, består af en slags alge-planter. Disse stoffer skulle være uden bivirkninger, hvis de bliver brugt på en passende måde. Når algeekstrakterne kommer ned i maven, svulmer de så kraftigt op, at det giver mæthedsfølelser. Ved siden af dette fyldstof er det selvfølgelig nødvendigt med en passende diæt.

Der er de sidste år opfundet endnu flere stoffer til afmagringsbehandlinger, men ingen er fri for at have en stimulerende – og uønsket – virkning på hjernen. Men bivirkningerne er dog efterhånden så ubetydelige, at lægerne tør bruge disse tabletter. Det er imidlertid nødvendigt, at de overvægtige under kuren lærer nye spisevaner – ellers bliver vægttabet kun af forbigående karakter.

En afmagringskur udelukkende bestående af diæt og motion er stadig nummer ét. Men et nyt „vidunderstof“ vil nok dukke op før eller senere.

Brugsen
gør det nemt
og billigt
for Dem

Bio Panzym - vasker rent i bund og grund!

IBLØDSÆTNING: blot et par timer og tøjet er næsten grundrent!

FORVASK: de hurtigvirkende enzymer gør Bio Panzym særlig velegnet til maskinvask!

FINVASK: fjerner alle vanskelige pletter og rande!

TOPPING tekstilblødgøringsmiddel i sidste hold skyllevand modvirker statisk elektricitet og gør tøjet blødt og strygelet.

Bio Panzym og Topping fra FDB, Viby – en af forbrugernes egne fabrikker!

BRUGSEN

Syltelettelser

Der betaler sig stadig at hjemmesylte asier, agurker, pickles og marmelade – også hvis man ikke har køkkenhave.

Holdbarheden er det store problem, når kølige opbevaringsforhold ikke findes. Heldigvis er konserveringsmidlerne her en stor hjælp, og de er nu så gode, at hvis der doseres *nøjagtigt* efter brugsanvisningen, kan de knapt smages i marmelader og slet ikke i den sure syltning.

Konserveringsmidlet *Frisna* fremstilles på FDBs krydderimølle. Det fås nu i hvide plastflasker med letlæselig tekst i rød farve. 350 ml *Frisna* koster 2,10, hvilket er billigt sammenlignet med tilsvarende flydende konserveringsmidler i samme gode kvalitet.

Frisna kan anvendes til alt syltning, og kan også tilsættes æblegrød og anden frugtgrød og supper, som ønskes opbevaret nogle dage.

Til den *sure* syltning har FDBs krydderimølle fremstillet *blandede krydderier* i den populære *koge-med pose*. Det er en fin, tæt, gennemsigtig tynd plastpose. Den afgiver ikke smag, og den tåler kort opkog i eddiken og lagring i syltekrukken. På posens bagside er der opskrift på sprøde asier.

Plastsyltekrukker er ikke så kønne at se på som de gamle brune eller grå- og blåglaserede lerkrukker, men de er langt billigere, stærkere og lettere håndterlige. Brugsen har *hvide lavtrykspolyætylen krukker med låg* som rummer 2 liter, 3,5 liter og 5 liter til henholdsvis 1,75, 2,05 og

2,55. Disse krukker er lige velegnede til såvel sur syltning som marmelade.

Engen kan påstå, at *marmelade* er kaloriefattig mad, men fordelene ved hjemmelavet marmelade er foruden kvaliteten den, at sukkermængden kan mindskes meget. (300–500 gram pr. kilo frugt). Kogetiden behøver ikke vare længere end til frugten er mør, og bliver marmeladen ikke stiv nok, tilsættes *Gelanito*, som fås i breve til gelé og til marmelade. Der er udførlig brugsanvisning på brevenes bagside. Til marmelade fås breve beregnet til halvanden kg frugt og til fem kg frugt. Brevene til gelé er beregnet til en liter saft. Bemærk, at *Gelanito* til *marmelade* er tilsat konserveringsmiddel.

En anden syltelettelse er den selvklebende *Vita-film* som hverken behøver gummisnore eller garn. Vita-filmen trykkes fast om flaske, krukke eller glas. Den kan bruges flere gange, blot den løsnes forsigtigt, hver gang der er brug for det syltede.

TO OPSKRIFTER

Tomatmarmelade

1½ kg purretomater, ½ kg sure, faste æbler, 3 citroner, 25-35 g hel ingefær, 1 kg sukker, Gelanito.

Tomaterne skæres i småstykker. Ønskes skindet ikke med, flæses tomaterne ved at dyppes i kogende vand i 1 sekund. Æblerne skrælles og skæres i mindre stykker. Citronerne deles i fire og skæres i tynde skiver. Frugten koges, til den er mør. Sukker og hel ingefær tilsættes (ingefær kan udelades), og marmeladen koger endnu i ti minutter uden låg. Gelanito tilsættes (se brugsanvisningen). Marmeladen hældes på glas eller krukke, som er skyllet i konserveringsvæske (*Frisna*). Binds straks til med Vita-film eller syltepapir.

Hannes stampepickles

Opskriften er for svampesamlere, og den har før stået i Karen Koks mad, men vi synes den er så god, at den fortjener, at der mindes om den.

½ kg kantareller, 1 rød eller grøn peber, ½ liter vand, 2 spskf. salt, ½ liter eddike, (evt. Royal vin-eddike), 150-200 g sukker, en teskf. *Frisna*.

De rensede kantareller gives et opkog i vand med salt. En deciliter af kogelagen blandes med eddike og sukker. Kantareller og strimler af rød peber koges heri ca. fem minutter. *Frisna* tilsættes. Kommes på glas og tilbinder.

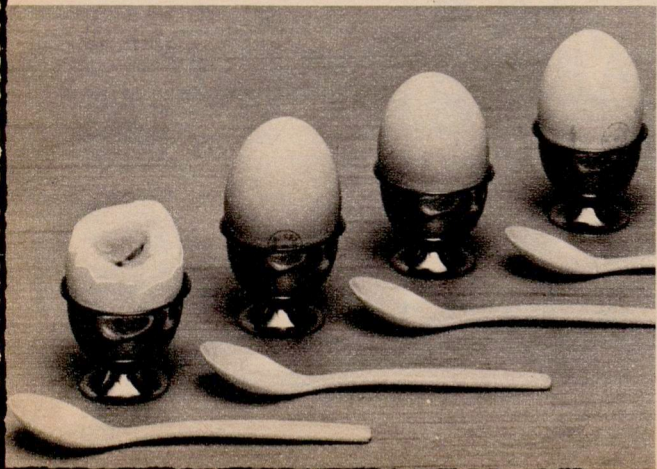
Til Hannes svampepickles kan andre skovsvampe som *Karl Johan* (rørhatte), *pig-svampe*, *parasolhat* og *champignon* bruges. Blandt svampepickles smager fortrinligt. Anvendes *Royal vin-eddike* (som giver pickles en meget fin smag), mindskes sukkermængden med ca. en trediedel.

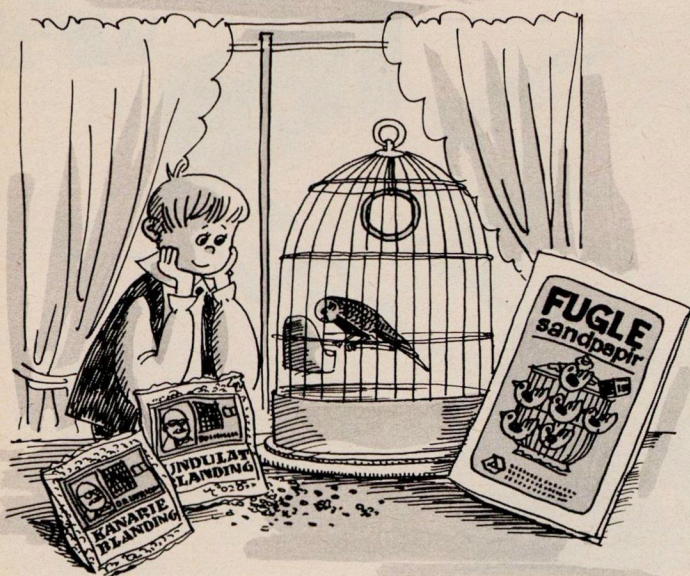
Uopslidelige æggebægre m. m.

Fire rustfri æggebægre i nydelig udførelse og velformede (scandinavian design) kan købes for 8,85. Det må siges at være rørende billigt for en virkelig god brugsting. Æggeskeer har tilbøjelig-

hed til at forsvinde, men tabet er til at bære, når man køber seks gode plast-æggeskeer for 1,80.

Skeerne findes i rød, gul og orange, og er altså lette at få øje på, hvis de har forvildet sig bort fra deres faste plads. De er forresten også gode som senneps- og saltske, da plasten ikke angribes af salt og syre. Forbruger-Nyt har haft skeerne i kogende vand, og de hverken slog sig eller blev bløde.

Fra fuglefronten

Stuefugle forskaffer deres ejere mange glæder, men ingen vil nægte, at deres aktivitet i buret kan spores på gulvet.

Fuglesandpapir i buret i stedet for løst sand bøder meget på denne ulempe. Sandet på papiret er klistret fast, og det bevirker også, at småfuglenes kløer trimmes eller slibes af mod det ru underlag. Fuglesandpapiret er nemt udskiftet, hvilket ikke mindst vil blive værdsat af de kære børn, der højt og helligt lover at holde buret, blot de må få en fugl. Papiret koster 1,55 for seks stk.

Dr. Lieberkinds undulatblan-

ding og kanarieblanding er resultatet af ønsket om, at FDBs fuglefrøblandinger altid er på højde med de krav, kyndige folk på stuefugleernæringsens område måtte stille. Og dr. Lieberkind er så tilfreds med fuglefrøets hygiejniske kvalitet og sammensætning, at han har lagt navn til produktet. Bedre garanti kan man ikke ønske sig. Fuglefrøblandingerne fås i plastposer (med ventilation) à 500 g til 1,45 og 1,58 og i poser à 5 kg fås undulatblanding til 10,85, så hvis man har plads, er der en god kvantumsrabat at hente på fem kilo poserne.

Fryseemballage

Vil De venligst opgive mig det rigtige indpakningspapir og indpakningsmåde til vildt og fisk, som skal nedfryses. Jeg har fået mange forskellige råd, men vil gerne have det helt rigtige. Fanøboer.

Ifølge Hanne Flensborg Thomsens og Bodil Jensens Frysebog (Det danske Forlag) skal vildt og fisk først pakkes i aluminiumsfolie eller klar frysefolie f. eks. Vitafilm til dybfrysning og derefter i brunt indpakningspapir eller stokinette. Alle disse varer fås i Brugsen.

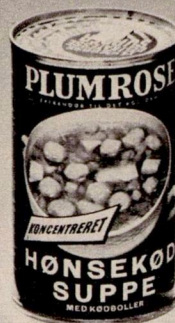
Hvem har ret?

Til min 30 års bryllupsdag dækkede jeg mit bord med en gul dug med felter, hvori der med korssting er broderet blomsterkrans i diskrete farver. Stellet er Rosenborgs

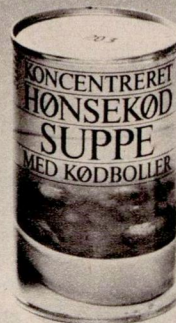
pr. dåse
2,85-3,45kr.
3,17-3,84kr.
pr. liter

2,74-3,10kr.
3,34-3,69kr.

2,85kr.
3,38kr.

3,05-3,45kr.
3,39-3,84kr.

Dåsesupper under lup

Husholdningsrådet har undersøgt fire industri-hønseskødssupper og syv tomatsupper, og er stort set godt tilfreds med dem allesammen. Supperne smager forskelligt, men bortset fra enkelte afvigelser får alle supper næsten ens karakterer. Det er prisen, der er til forskel. Hvordan Husholdningsrådet har fået FDB's hønseskødssuppe og tomatsuppe til at være om ikke i den dyreste ende, så dog middeldyr, går over vor forstand, men det hører der måske heller ikke så meget til.

Supperne er i skemaer opstillet med pris pr. dåse og pr. leveringsklar liter suppe. Den billigste står først.

Iflg. dette skema koster den billigste mellem 3,17-3,84 pr. liter. Den næstbilligste 3,34-3,69 pr. liter. Så kommer FDBs hønseskødssuppe som koster 3,38 pr. liter og tilsidst den dyreste til 3,39-3,84 pr. liter.

Svingningerne i de tre andre suppers literpris skyldes vel forskellig avance, men så må man jo sætte en gennemsnitspris. Hvis FDB's hønseskødssuppe nu var bleven købt i en uge med husmorabat, så ville det også have givet et forkert indtryk.

Vi vil derfor frejdigt hævde, at FDB's hønseskødssuppe er billigst og smagsmæssigt bedømt blandt de bedste. Fyldet syntes husholdningsrådet godt der kunne være mere af, men det ønske opfyldte kun en af de fire supper.

De syv tomatsupper viste sig smagsmæssigt at være endnu bedre end den hjemmelavede, Husholdningsrådet havde fremstillet som udgangspunkt for smagsbedømmelsen. Også her må FDB's være billigst, selv om den står som nummer tre i rækken. Vor begrundelse herfor er, at ganske vist kostede den billigste suppe kun 1,97 kr. da den blev købt til undersøgelsen, men i en fodnote oplyses, at denne suppes literpris er steget til 2,08 pr. liter. Den næstbilligste suppe koster mellem 2,06 og 3,33 kr. pr. liter, medens FDBs tomatsuppe koster 2,07 pr. liter.

Suppeundersøgelsen står i Råd og Resultater nr. 3 1968.

Men bortset fra denne lille uenighed, er vi enige med rådet i, at det er godt, at industrimadvarer kommer under lup engang imellem, selv om de store koncerners laboratorier sikkert gør, hvad de kan for at holde øje med hinandens produktioner – og priser.

med den brune rose. Hertil havde jeg lys og cellstofservietter i den smukke dyblilla farve. En slægtning sagde til mig, at det var forkert at bruge den lilla farve, det skulle have været røde lys og servietter, hvilket jeg ikke synes er nær så pænt. Hvad mener Forbruger-Nyt. Venlig hilsen E. Nissen.

Såvidt vi pr. afstand kan bedømme farverne, er vi enige med Dem i, at den lilla farve må være den rigtige. Vi har ikke kunnet besvare Deres forespørgsel direkte, da adressen manglede.

NY TRANSISTOR

Den store tyske radiofabrik, Blaupunkt, har specielt til brugsen fremstillet en lille, elegant modtager: Rio, der koster 485 kr. Radioen måler 16×25×7 cm og vejen med batterier 2 kg.

På FM og kortbølge fås den bedste modtagelse ved at trække teleskopantennen helt ud. Til FM-modtagelse kan denne antenne yderligere svinges ned og drejes med apparatet, så man får den rigtige vinkel til senderen.

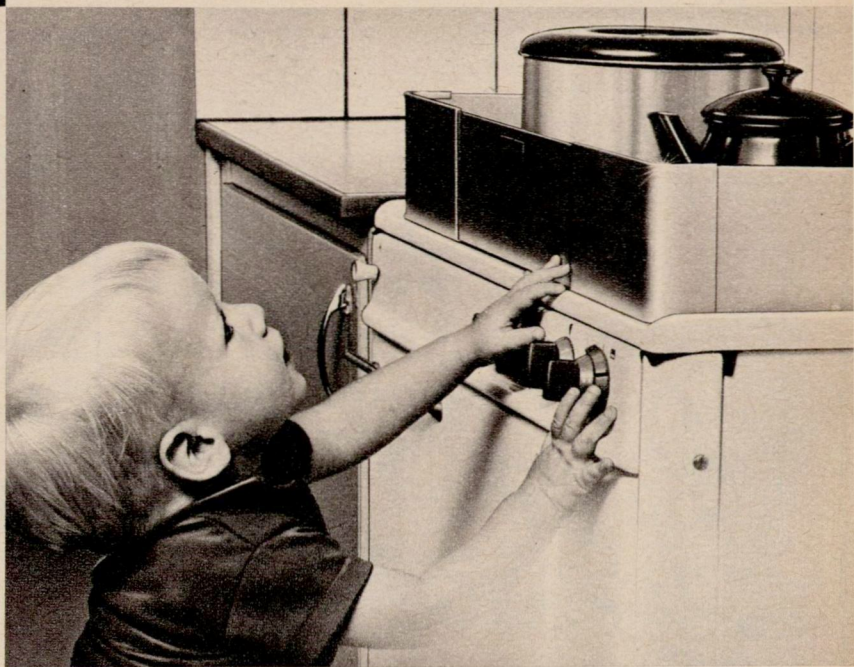
Til mellem- og langbølge har Rio en indbygget retningsantenne; modtagelsen vil i en bestemt stilling være den bedst mulige, men der er også mulighed for at tilslutte en udvendig antenne.

Højttaleren gengiver tale og musik fint, især på FM får man en meget fin kvalitet på musik.

Batterierne, der skal bruges, er de gængse flade 4,5 volt Trans-Power. Der skal bruges to, og man gør klogt i at udskifte dem begge, når modtageren begynder at blive svag og forvrænge tonen. Ved rettidig udskiftning af batterierne undgår man de kedelige skader, der kan opstå, når gamle udslidte batterier buler ud og bliver utætte.

Strømforsyningen til Rio – som til brugsens andre transistormodtagere – kan, i stedet for batterier, også leveres fra en speciel net-del, der tilsluttes 220 volt vekselstrøm og omformer denne spænding til 9 volt. Netdelen koster 95 kr. i brugsen.

Bærehanken kan slås ned, så skalindstillingen ikke generes.

KOMFURBESKYTTER

Situationen kendes fra de fleste hjem med småbørn: de spændende blanke kar på komfuret skal også undersøges – og så kan der ske frygtelige ting.

Denne skærmpå, der dækker hele forsiden og en del af siderne på komfuret, gør det umuligt for den lille at komme til at røre ved eller gribe håndtag på gryder og pander.

Komfurbeskytteren er af svær, overfladebehandlet aluminium og kan samles uden værktøj og indstilles, så den passer til alle gængse el-komfurer. Skærmpådens fire sugeskiver holder den sikkert på plads på komfurets overplade, og er ikke i vejen under madlavningen.

Ingal anbefales af FDBs prøve-køkken og koster 33,85 i brugsen.

Genua tager heller ikke meget plads op på et bord.

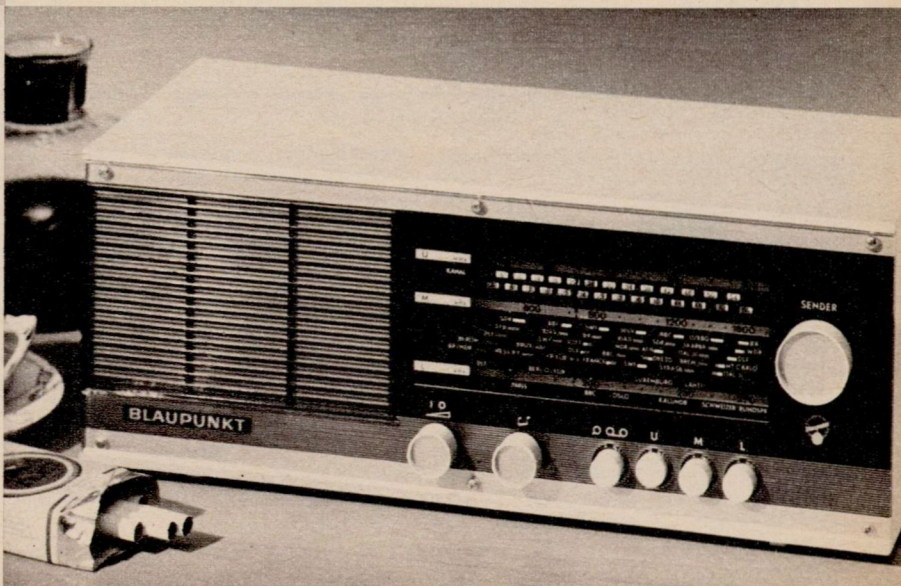
Transistormodtager til netdrift

Brugsens udvalg i radioer er udvidet med endnu en modtager, nemlig Blaupunkt Genua, til 625 kr.

Denne modtager, der skal tilsluttes 220 volt vekselstrøm, passer med sine dimensioner: 15×15½×38 cm og sit enkle lysegrå plastickabinet ind overalt, f.eks. også i bogreolen, og imødekommer behovet for en god stationær radio, som ikke er dyrere end en god transportabel batterimodtager.

En 220 volt modtager er på visse punkter batterimodtageren overlegen, bl. a. giver udgangseffekten på 3,5 watt i forbindelse med den store højttaler både stor styrke og topkvalitet i tonegengivelsen, også ved tilslutning fra pladespil-ler.

Genua har foruden FM også mellem- og langbølgeområde, og omstillingen sker nemt via trykknapper, og radioen er i sin opbygning med trykte kredsløb og alle „rør“-funktioner fuldtransistoriseret en meget driftssikker modtager.

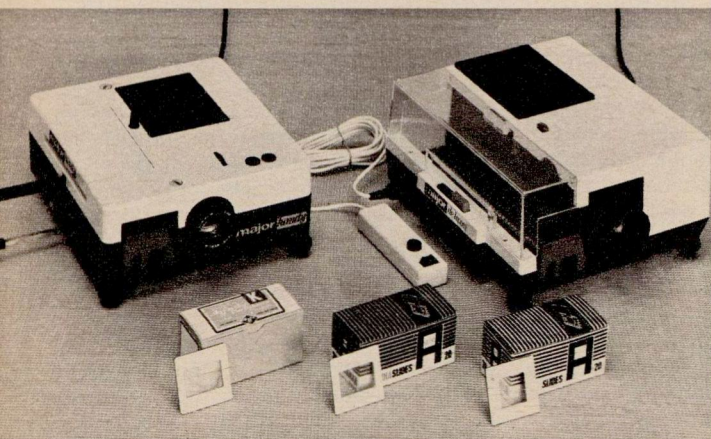

LYSBILLEDAPPARATER

Til sommerens mange dejlige farvedias kommer brugen med to gode kvalitetsprojektorer (220 volt vekselstrøm) til rimelige priser:

* *Major Handy* til knapt 300 kr. er halvautomatisk, d. v. s. man skal selv føre billedslæden frem og tilbage, men slæden tager selv det nye billede med fra magasinet. Projektorlampen er en 12 volt 50 watt jod-lampe, og linsen er et skarptegnende 85 mm objektiv, der på 3 meters afstand giver et billede på 1,25 m i bredden, klart oplyst helt ud i kanterne.

* *Major de Luxe* koster 698 kroner. Med dette apparat får man en større jod-lampe (24 volt 150 watt) og et fuldautomatisk apparat, der kan „fjernstyres“ både til billedskift frem og tilbage og ved efterindstilling af billedskarpheden. Lampespændingen kan via en trykknop sættes op, det giver endnu mere lys, som bruges når der ønskes meget store billeder, eller man vil gennemlyse underbelyste bil-

Apparaternes underdel er støbt i metal. Overdelen er af brudsikkert, varmefast kunststof.

leder. Objektivet til *Major de Luxe* er af topkvalitet, også med den til hjemmebrug velegnede brændvidde 85 mm.

Til begge projektorer benyttes det tyske standard-magasin med plads til 36 eller 50 billeder. Brugen har dem i en stabelæske af plastic med 2 magasiner i hver. Til 72 billeder koster magasinerne 15,70 og til 100 26,40 kr.

Halv- og helautomatiske lysbilledapparater kræver for at fungere tilfredsstillende, at billederne er monteret i rammer, der ikke er for tunge og hvis hjørner er afrundede. Disse krav opfyldes helt af de dia-rammer, der er vist på billedet. „Agfa-K“ er en selvklæbende dia-ramme. „Ge-Pe“ rammen, der fås både til formatet 24×36 og Instamaticformatet 26×26 mm, er en veksellamme af en ny konstruktion, der holder billedet på plads og beskytter godt mod støv og fugt. Rammerne koster i den rækkefølge, de er nævnt, kr. 8,25, 8,30 og 8,50 for 20 stykker.

Flere indbrud i moderne butikker?

Mellemstore landbrugsforeninger, som er beliggende forholdsvis øde, men ikke langt fra en hovedtrafikåre, er mest i farezonen, når det drejer sig om indbrud, fremgår det af undersøgelser, som nylig er indledt i samarbejde mellem FDB og MLU (Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring).

Navnlig i den senere tid har antallet af butikindbrud været foruroligende, og kommende undersøgelser skal blandt andet klarlægge, hvorvidt de moderne butikformer,

hvad adskilligt kunne tyde på, „opfordrer“ mere til tyverier, samt hvorledes der bedst træffes modforholdsregler, oplyser MLU.

Forsikringsselskabet formoder, at der står en organisation af en art bag de mange indbrud, idet mange af de stjalne varer er af et sådant omfang, at gerningsmændene ikke alene er i stand til at forbruge dem.

Foruden rede penge hører især cigaretter samt vin- og spiritusvarer til tyvenes yndlingsobjekter.

Maskinfejl udsatte amerikaturen i to timer

183 tyske brugsforeningsmedlemmer skulle for nylig starte på en familibesøgsrejse til USA fra Amsterdam lufthavn – altså en tur som den, *Kontakt-brugen* arrangerer i september for danske brugsforeningsmedlemmer.

Capitol Airlines store jet-maskine stod rede ved „fingeren“, men afgang blev udsat. Forklaringen var maskinfejl, og det bøjer enhver sig

for. Der var blot ingen mekanikere at se ved flyets motorer. Efter et par timer kom mekanikerholdet derimod ned ad flyets trappe, og maskinen blev meldt klar. Alle passagerer var tilfredse med Capitols omhu for flymateriellet, og det var cheftewardessen også. Det var nemlig hende, som havde nedlagt startforbud før *kaffe-maskinen* var funktionsdygtig.

Godt år for Danske Andelskasser

1967 var et godt og stabilt år for de 56 andelskasser, som er tilsluttet foreningen *Danske Andelskasser*. Der var fremgang i balancen fra 184 til 205 mill. kr., og udviklingen har medført, at den er fordoblet i løbet af de sidste ti år. Den samlede indlånssum gik

frem med ca. 13 pct., et særdeles tilfredsstillende resultat, meddeler landsforeningen i sit regnskab. Kasseomsætningen var i 1967 godt fire milliarder. Ti af de 56 kasser havde hver en kasseomsætning på over 100 millioner, størst var den i *Hammershøj*: 239 mill. kr.

Fælleseuropæisk chokoladefabrik

Brugsforeningerne inden for De Seks' fællesmarked har et samarbejde under betegnelsen *Euro-coop*. Denne organisation startede sidste år en kiks-fabrik i Holland, og tilsvarende er nu påbegyndt opførelsen af en chokoladefabrik. Den placeres i Rhinlandet,

altså strategisk velbeliggende i forhold til de største forbrugerkoncentrationer i De Seks.

I modsætning til Nordisk Andelsforbund (NAF) er Euro-coop nærmest et produktions-samarbejde mellem brugsforeningerne i De Seks.

Hendes mor turde ikke lade hende gå til ridning

De kan ikke leve et beskyttet liv
for evigt.

En dag må De begynde selv.

Træffe Deres egne beslutninger.

Som beslutningen om at bruge
Tampax tamponer.

En hel del mødre lærer deres døtre
om dette produkt.

Men beslutningen om at bruge
Tampax tamponer er altid en
meget personlig sag.

Ingen anden kan træffe den
for Dem.

Hvis De ønsker fordelene
ved usynlig beskyttelse,
velvære, renhed og frihed...

Hvorfor vente?

Slut Dem til de millioner, som
bruger Tampax tamponer...
denne måned.

TAMPAX

tamponer

MENSTRUATIONSBEKYTTELSE · BÆRES INDVENDIG
TAMPAX SCANDINAVIA A/S · KØBENHAVN

Nye skolemuligheder og nye erhverv åbnes for

HØREHÆMMEDE UNGE

Herning starter realafdeling for elever, der hører så dårligt, at de ikke ville have ringeste chance for at følge med i en almindelig realklasse. Også gymnasiet skal åbnes for døve og stærkt tunghøre unge, om fornødent ved brug af tolk eller anvendelse af særlige radioanlæg.

EFTER sommerferien møder 4-5 elever i Herning for at begynde i realafdelingen for hørehæmmede. Herning kommunale skolevæsen tog allerede i 1966 initiativet til en sådan specialundervisning, og eleverne bliver deltagere i en forsøgsordning, som følges med den største interesse i undervisningsministeriet. Det at være døv – eller svært hørehæmmet, som det hedder, når der dog er en hørerest – er i sig selv et stort handicap. Det er sikkert kun de færreste normalt hørende, der forstår den fulde konsekvens heraf, men havde man ikke specialundervisningscentre til at tage sig af de handicappede, ville disse elever være prisgivet en trist skæbne.

Centret i Herning er nu et af de største i landet, det mest differentierede og udviklede, og det er endnu det eneste, der tilbyder hørehæmmede en realeksamen.

– Vi ser sådan på det, at når børnene i kraft af deres intelligens har krav på at få realeksamen, er det også vores pligt at forsøge at give dem muligheden, siger talehøre-konsulent J. K. Markussen, Herning. Disse børn ville ikke have fået en sådan eksamen, hvis vi ikke havde oprettet en klasse specielt til formålet. Elever med handicap af anden art har lettere ved det, men ikke de hørehæmmede. Hvis de skulle have været anbragt i et normalt klassemiljø, hvor der er 24-25 elever, havde de ikke haft chance for at føre studiet igennem. Det har vi taget konsekvensen af, og vi valgte et fireårigt studium i stedet for et treårigt.

Lige så let ved at lære som andre

Når vi ønsker fire år til realeksamen, er det netop, fordi vi har at gøre med børn, der har et særligt stort behov for hjælp på det sproglige område. Derfor fastholder vi

selv i realklassen et fag som høretræning og artikulation for yderligere at optræne den sproglige udtryksmåde. Den tid, vi indvinde ved studiets forlængelse, bruger vi først og fremmest på sprogundervisningen – dansk og fremmedsprog. For at kunne leve op til kravene, anvender vi desuden en mængde tekniske hjælpemidler. Efter sommerferien tages således et sproglaboratorium i brug ikke blot af de hørehæmmede men også af skolevæsenets andre elever.

Mange mennesker begår ofte den fejl, at de anser hørehæmmede for at være mindre intelligente, mindre egnede til at lære end andre på samme udviklingstrin. Det er forkert. Størsteparten af de hørehæmmede skoleelever er født med deres handicap, men det medfører ikke indskrænkning af indlærings- og opfattelseevnen. Handicappet kan derimod medføre en sådan indskrænkning, hvis der ikke kompenseres herfor. Dette ukendskab til de hørehæmmedes vilkår skyldes i første række manglen på kommunikation mellem de hørehæmmede og de normalthørende.

Alle elever burde lære de hørehæmmedes „sprog“

Vi forlanger af de hørehæmmede, at de skal lære at tale, så vi kan forstå dem. Men det er svært at lære at tale, når man ikke kan høre noget eller kun ganske lidt. Resultatet er, at det kun giver dårlig mulighed for kontakter.

Vi andre må imidlertid også gøre noget for at komme de hørehæmmede i møde på vejen. Det ville være overordentligt betydningsfuldt, hvis lærere og normalthørende børn blev gjort bekendt med det „sprog“, mund-hånd-systemet, som de fleste døve og

hørehæmmede i dag forstår. Det er meget let at lære, og man kan give de „normale“ klasser et kursus på 10-12 timer, så de har mulighed for at „snakke“ med de hørehæmmede og komme i kontakt med dem – selvom det ikke giver grundlag for dybsindige samtaler. Det er en færdighed, man med god grund kan forlange af de normalt-hørende.

Det ville ikke være unaturligt, om man i forbindelse med faget orientering i det „normale“ skolemiljø havde „kommunikation med handicappede“ som emne. Men i Herning søger man på så naturlig en måde som muligt i det daglige at sørge for et nært samvær som et bevidst middel til at befordre kommunikationen. De handicappedes klasser er anbragt i umiddelbar tilknytning til det almindelige skolemiljø – modsat statens døveskoler – og i fagene gymnastik, håndarbejde, sløjd, skolekøkken og formning er alle børn samlet til fælles undervisning. Samtidig får lærere, der underviser i de handicappedes klasser, også lejlighed til at undervise i „normale“ klasser.

Vor generation kan lære en professionel holdning overfor handicappede, men kommer vi ud for et svært handicap, er der noget i os, der siger, at her er noget... unaturligt. Har man derimod hele skoleløbet igennem gået i klasse og skole med handicappede, er vokset op med dem, har udviklet sig sammen med dem, så vil det også gå sådan på arbejdspladsen, at man opdager, at de handicappede bare er mennesker, der har et handicap.

90 km til skole hver dag

Handicappede børns afhængighed af omverdenen, viser en ny undersøgelse, er særlig stor i forholdet barn-forældre. Der skal være en stadig kontakt. Det er den bærende idé for undervisningen, som den er organiseret i centret. Der tager man sig af to grupper børn: dem der tidligere ville have været henvist til en af særforborgens institutioner, og dem, der ikke ville have fået et tilstrækkeligt udbytte af undervisningen i den almindelige skoleklasse. Derfor bevarer man hjem-miljøet, ved at børnene kommer hjem hver dag, samtidig med at man indpasser dem i det almindelige skolemiljø i videst muligt omfang.

En differentiering af undervisningen nødvendiggør, at elevunderlaget er større, end man først antog. 30.-35.000 undervisningspligtige børn i centrets opland er alligevel ikke nok. Man skal op på nær ved 50.000. Det område, Herning kommunale skolevæsen dækker, er nær den gunstige størrelse. Det er opstået ved, at skolevæsenet har fået overenskomst med Ringkøbing amt, så svagtsynede, blinde, spastisk lammede, talehæmmede og hørehæmmede børn fra hele amtet undervises i centret i Herning. Men derudover har amtet aftale med de tilgrænsende amter Skanderborg, Viborg og Vejle, om at handicappede børn derfra sendes til daglig undervisning i Herning. Oplandet er derfor begrænset af en cirkel med radius på 60-70 km, men der

moderne forsikring til de rigtige priser

- en fordel for Dem

1-årige forsikringer

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS ULYKKESFORSIKRING G/S - V. FARIMAGSGADE 19 - 1641 KBH. V - TLF. (01) 15 03 50

CRACKFREE stivelse på spray dåse

Giv Deres vask det lille ekstra plus!

Det kan ikke blive nemmere - et lille tryk - og Deres vask er stivet. Spraystivelsen er særlig anvendelig ved »klatvask«: duge, servietter, forklæder, lommestørklæder, bluser, skjorter o.s.v. Giv Deres vask det lille ekstra plus. Den holder sig længere pæn og ren - og strygningen går som en leg.

crackfree
spraystivelse

1

2

3

4

Der kræves ikke store skolelokaler til realafdelingen for hørehæmmede i Herning. Men lokalerne må indrettes, så lydreflekser dæmpes. I klassen er der også teleslynge, så eleverne kan undervises direkte over høreapparatet (1 og 5). – I de fire år i realafdelingen øver børnene igen og igen artikulation, og det foregår som regel i enetimer med lærerne (2) og (3). Det er tale-høre-konsulent J. K. Markussen, som ses i (3). – Koncentration præger pigens ansigt, mens hun tumler med en opgave. Det er svært at udtrykke sig, når man ikke kan høre (4). – Realafdelingen i Herning spænder over fire år mod normalt tre. Studiets forlængelse giver mere sprogundervisning, hvad der i sig selv er meget væsentligt for undervisningen af de hørehæmmede elever.

5

er dog børn, som rejser så langt som 90 km frem og lige så meget tilbage hver skoledag.

Undervisningen i centret har åbnet helt ny muligheder for handicappede skolebørn ikke blot hvad angår selve skoletiden men også med hensyn til de år, der følger efter. Der er fag i erhvervslivet, de handicappede ikke kan gøre fyldest i, men det kan de handicappede godt selv forstå. I centret i Herning har man dog ønsket, at også de handicappede skal have så mange erhvervs-muligheder som muligt at vælge imellem. Der er oprettet en kuratorordning og i samarbejde med den almindelige erhvervsvejledning og revalideringscentret finder man et stort udvalg af fremtidsstillinger, hvor de handicappede har mulighed for at gøre sig gældende. Elevernes ønsker har været fornuftige og gennemtænkte, og efter at de har været ude i erhvervspraksis som kontorfolk i kommune og amt, som fysioterapeut på sygehus, som dyrlæge og som damefrisør har man fået meget positive udtalelser fra såvel praktikanter som værter.

Særlig radioforbindelse mellem lærer og elev

Det er ikke alle skoleelever, som efter 9.-10. eller realklassen går ud i erhvervslivet, nogle af dem læser videre. Det må også ske for handicappede. I Herning har man endnu ikke haft elever, der var gamle nok til at komme i gymnasieklasserne. Der har ikke engang været så mange med ønske om at få en realeksamen, at man ved sidste skoleårs begyndelse blev stillet overfor muligheden af at oprette realklasse, men man er indstillet på at finde en løsning til gavn for den handicappede hørehæmmede, også hvis nogen melder sig til studentereksamen.

Man tænker sig, at man vil tilpasse forholdene i det sædvanlige gymnasieklasse-miljø til den hørehæmmede elev blandt andet med en støtteundervisning på centret. Eventuelt kan den handicappede elev udstyres med et mikroport-anlæg (radio), hvor læreren har en sender og eleven en transportabel modtager. Men kan også tænke sig, at timerne optages på bånd, så de hørehæmmede kan tage „timen“ med hjem. Er der i specielle tilfælde tale om døve, kan det blive aktuelt, at man stiller en tolk til rådighed.

Når man i den grad skal tænke i nye baner, er det en nødvendighed, at de lokale skolemyndigheder erkender og vil være med til at løse problemerne. Og det har der ikke været vanskeligheder med i foregangsbyen Herning, siger konsulent J. K. Markussen.

Samvirke 41. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende. Medarbejdere: Bodil M. Begtrup, Kaj Christiansen, Ole Meisner og Otto Riis, redaktionschef. Redaktionens adresse: Roskildevej 65, 2620 Albertslund, telefon: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66. Udgiver: Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.

Tryk: Egmont H. Petersen, Gutenberghus.

Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes.

**vi Look rygere
er på hat med
hele verden**

**LOOK får flere og flere venner
med sin rige fyldige smag**

LOOK er længere og smager bedre

**-ikke
dyrere**

Friske unge bruger Pepita Fluor...

(Prøv den, så ved De hvorfor!)

**EN SIKKER
VINDER**

Pepita Fluor er en frisk ny tandpasta, som renser effektivt og smager dejligt forfriskende.

Pepita Fluor bevarer tænderne sunde og stærke og gi'r en herlig frisk ånde. Prøv den - og De vil aldrig bruge andet!

PEPITA FLUOR
fra FDB i Viby
— en af forbrugernes
egne fabrikker.

BRUGSEN